

Kulturmiljöns mångfald

Sammanfattning

I betänkandet behandlas proposition 2012/13:96 Kulturmiljöns mångfald och 11 motionsyrkanden som väckts med anledning av propositionen samt 68 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden hösten 2012.

I propositionen föreslår regeringen nya nationella mål för kulturmiljöarbetet. Målen ska styra de statliga insatserna på kulturmiljöområdet. De ska också kunna inspirera och vägleda politiken i kommuner och landsting.

Vidare föreslås ändringar i lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. och följändringar i andra lagar. Samtliga lagändringar föreslås träda i kraft den 1 januari 2014.

Utskottet tillstyrker samtliga förslag i propositionen och avslår samtliga motionsyrkanden.

Utskottet anser att de nya målen är väl formulerade och bör kunna vara en god grund för det fortsatta arbetet inom kulturmiljöområdet. De skapar förutsättningar för ett offensivt kulturmiljöarbete. Att lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. ändrar namn till kulturmiljölagen ligger enligt utskottet väl i linje med de nya målen och understryker kulturmiljöperspektivet.

Språket meänkieli ska omnämnas i hänsynsregeln om god ortnamnsed i enlighet med Sveriges åtagande vid ratificeringen av den europeiska stadgan för landsdels- och minoritetsspråk.

Utskottet delar regeringens uppfattning att fornlämningsbegreppet bör förtydligas så att en lämning som kan antas ha tillkommit eller, i fråga om fartygslämning, förlist 1850 eller senare inte omfattas av den allmänna definitionen av fornlämningsbegreppet. Länsstyrelsen föreslås dock genom beslut i det enskilda fallet få förklara en sådan lämning för fornlämning om det finns särskilda skäl med hänsyn till dess kulturhistoriska värde.

Även hundraårsgränsen för fornfynd, som påträffas under andra omständigheter än i eller vid en fornlämning och har samband med denna (s.k. lösfynd), bör ersättas med ett krav på att föremålet ska kunna antas vara från tiden före 1850. Regelverket om metallsökare förtydligas så att det står i överensstämmelse med EU-rätten och samtidigt ger skydd för kulturarvet.

Det s.k. märklighetsrekvisitet, kvalifikationsgrunden för byggnadsminnesförklaring, ersätts av ett krav på att byggnaden, antingen enskilt eller som en del av ett bebyggelseområde, ska ha ett synnerligen högt kulturhistoriskt värde.

Utskottet tillstyrker även förslaget om en ändring i arkivlagen (1990:782). Ett normgivningsbemyndigande införs som innebär att regeringen får meddela föreskrifter om att vissa kommunala arkivmyndigheter får fullgöra arkivuppgifter avseende handlingar från statliga myndigheter och sådana organ som står under tillsyn av den statliga arkivmyndigheten.

Utskottet konstaterar med tillfredsställelse att regeringen nu funnit en lösning som har goda förutsättningar att stärka den uppdragsarkeologiska verksamheten. Detta mot bakgrund av att regeringen redovisar sin bedömning att Riksantikvarieämbetets arkeologiska uppdragsverksamhet bör avskiljas från Riksantikvarieämbetet och i stället vara en uppgift för Statens historiska museer.

Utskottet behandlar även ett antal motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2012 om olika kulturarvsfrågor, bl.a. destruktion av arkeologiska fynd, fornminnesbrott, ideell fornminnesvård, svenskt kulturarvsår 2016, Nationalmuseum och Nobelmuseet samt rullande och flytande kulturarv. Samtliga motionsyrkanden avstyrks.

I betänkandet finns 14 reservationer.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	5
Redogörelse för ärendet	11
Ärendet och dess beredning	11
Utskottets överväganden	12
Nya nationella mål för kulturmiljöarbetet	12
Ansvaret för att skydda och vårda kulturmiljöer	14
Ortnamn och namn som har godkänts av Lantmäteriet	16
Ett förtydligande av fornlämningsbegreppet	18
Ett förtydligt ansvar för att efterforska fornlämningsförekomst	21
Metallsökare	22
Byggnadsminnen	24
Arkivlagen	25
Lagförslagen i övrigt	27
Den statliga arkeologiska uppdragsverksamheten	27
Destruktion av arkeologiska fynd	29
Rapportering av fornyfynd	30
Fornminnesbrott	31
Statens ansvar för kulturresevat	34
Ideell fornminnesvård	35
Svenskt kulturarvsår 2016	36
Centralt betygsarkiv för grund- och gymnasieskolan	36
Digitalisering och spridning av svensk dagspress	37
Visby ringmur	38
Bastun som kulturarv	39
Placering av statyer m.m.	39
Nationalmuseum och Nobelmuseet	41
Rullande och flytande kulturarv	42
Statligt stöd till vissa museer	43
Studieresor till Auschwitz-Birkenau	46
Tidigare behandlade förslag	47
Reservationer	50
1. Uppföljning av målen m.m., punkt 2 (MP, V)	50
2. Ansvaret för att skydda och vårda kulturmiljöer, punkt 3 (MP, V)	50
3. Ortnamn och namn som har godkänts av Lantmäteriet, punkt 4 (SD)	51
4. Tidsgräns vid 1850, punkt 5 (SD)	52
5. Alternativ tidsgräns vid 150 år, punkt 6 (SD)	52
6. Metallsökare, punkt 8 (MP)	53
7. Metallsökare, punkt 8 (SD)	53
8. Svenska fyror, punkt 10 (MP)	54
9. Den statliga arkeologiska uppdragsverksamheten, punkt 13 (SD)	54
10. Fornminnesbrott, punkt 16 (SD)	55
11. Ideell fornminnesvård, punkt 18 (SD)	56
12. Svenskt kulturarvsår 2016, punkt 19 (SD)	56

13. Nationalmuseum och Nobelmuseet, punkt 25 (S)	57
14. Rullande och flytande kulturarv, punkt 26 (S)	57
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	59
Propositionen	59
Följdmotionerna	59
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2012	60
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	68

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Nya nationella mål för kulturmiljöarbetet

Riksdagen godkänner att de nuvarande övergripande målen för verksamheten inom kulturmiljöområdet upphävs och att nya nationella mål antas i enlighet med förslaget i propositionen. Därmed bifaller riksdagen proposition 2012/13:96 punkt 11.

2. Uppföljning av målen m.m.

Riksdagen avslår motion

2012/13:Kr6 av Tina Ehn och Agneta Börjesson (båda MP) yrkandena 1 och 5.

Reservation 1 (MP, V)

3. Ansvar för att skydda och vårda kulturmiljöer

Riksdagen antar 1 kap. 1–2 §§ regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. Därmed bifaller riksdagen proposition 2012/13:96 punkt 1 i denna del och avslår motion

2012/13:Kr6 av Tina Ehn och Agneta Börjesson (båda MP) yrkande 2.

Reservation 2 (MP, V)

4. Ortnamn och namn som har godkänts av Lantmäteriet

Riksdagen antar 1 kap. 4 § regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. Därmed bifaller riksdagen proposition 2012/13:96 punkt 1 i denna del och avslår motionerna 2012/13:Kr311 av Mattias Karlsson och Per Ramhorn (båda SD) och 2012/13:Kr338 av Mattias Karlsson (SD).

Reservation 3 (SD)

5. Tidsgräns vid 1850

Riksdagen antar 2 kap. 1, 1a, 3 och 4 §§ regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. Därmed bifaller riksdagen proposition 2012/13:96 punkt 1 i denna del och avslår motion

2012/13:Kr7 av Margareta Larsson (SD) yrkande 1.

Reservation 4 (SD)

6. Alternativ tidsgräns vid 150 år

Riksdagen avslår förslaget om att införa en tidsgräns vid 150 år och om övergångsbestämmelser. Därmed avslår riksdagen motion 2012/13:Kr7 av Margareta Larsson (SD) yrkandena 2 och 3.

Reservation 5 (SD)

7. Ett förtydligt ansvar för att efterforska fornlämningsförekomst

Riksdagen antar 2 kap. 10 § regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. Därmed bifaller riksdagen proposition 2012/13:96 punkt 1 i denna del och avslår motionerna 2012/13:Kr262 av Solveig Zander och Jessika Vilhelmsson (C, M) och

2012/13:Kr285 av Betty Malmberg och Eva Bengtson Skogsberg (båda M).

8. Metallsökare

Riksdagen antar 2 kap. 18–20 §§ regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. Därmed bifaller riksdagen proposition 2012/13:96 punkt 1 i denna del och avslår motionerna

2012/13:Kr6 av Tina Ehn och Agneta Börjesson (båda MP) yrkande 4,

2012/13:Kr7 av Margareta Larsson (SD) yrkande 6 och

2012/13:Kr335 av Kent Ekeröth och Mattias Karlsson (båda SD) yrkandena 5–7.

Reservation 6 (MP)

Reservation 7 (SD)

9. Byggnadsminnen

Riksdagen antar 3 kap. 1 § regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. Därmed bifaller riksdagen proposition 2012/13:96 punkt 1 i denna del.

10. Svenska fyror

Riksdagen avslår motion

2012/13:Kr6 av Tina Ehn och Agneta Börjesson (båda MP) yrkande 3.

Reservation 8 (MP)

11. Arkivlagen

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i arkivlagen (1990:782). Därmed bifaller riksdagen proposition 2012/13:96 punkt 10 och avslår motion

2012/13:Kr337 av Solveig Zander och Emil Källström (båda C).

12. Lagförslagen i övrigt

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. i den mån lagförslaget inte omfattas av vad utskottet föreslagit ovan,

2. lag om ändring i miljöbalken,

3. lag om ändring i lagen (1918:163) med vissa bestämmelser om sjöfynd,
 4. lag om ändring i expropriationslagen (1972:719),
 5. lag om ändring i lagen (1980:307) om skyldighet för utländska kärkeande att ställa säkerhet för rättegångskostnader,
 6. lag om ändring i lagen (1984:983) om ensamrätt till bärgning,
 7. lag om ändring i lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning,
 8. lag om ändring i begravningslagen (1990:1144) och
 9. lag om ändring i minerallagen (1991:45).
- Därmed bifaller riksdagen proposition 2012/13:96 punkterna 1 i denna del och 2–9.

13. Den statliga arkeologiska uppdragsverksamheten

Riksdagen avslår motion

2012/13:Kr7 av Margareta Larsson (SD) yrkandena 4 och 5.

Reservation 9 (SD)

14. Destruktion av arkeologiska fynd

Riksdagen avslår motion

2012/13:Kr273 av Oskar Öholm (M).

15. Rapportering av fornyfynd

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:Kr217 av Christer Engelhardt (S) och

2012/13:Kr339 av Mattias Karlsson (SD).

16. Fornminnesbrott

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:Kr209 av Björn Söder (SD) yrkandena 1–3 och

2012/13:Kr335 av Kent Ekeröth och Mattias Karlsson (båda SD) yrkandena 1–3 och 8–12.

Reservation 10 (SD)

17. Statens ansvar för kulturresevat

Riksdagen avslår motion

2012/13:Kr284 av Helene Petersson i Stockaryd och Thomas Strand (båda S).

18. Ideell fornminnesvård

Riksdagen avslår motion

2012/13:Kr336 av Mattias Karlsson och Per Ramhorn (båda SD).

Reservation 11 (SD)

19. Svenskt kulturarvsår 2016

Riksdagen avslår motion

2012/13:Kr330 av Mattias Karlsson och Carina Herrstedt (båda SD).
Reservation 12 (SD)

20. Centralt betygssarkiv för grund- och gymnasieskolan

Riksdagen avslår motion
2012/13:Kr272 av Krister Hammarbergh (M).

21. Digitalisering och spridning av svensk dagspress

Riksdagen avslår motion
2012/13:Kr325 av Eva Lohman och Elisabeth Björnsdotter Rahm
(båda M).

22. Visby ringmur

Riksdagen avslår motion
2012/13:Kr211 av Christer Engelhardt (S).

23. Bastun som kulturarv

Riksdagen avslår motion
2012/13:Kr286 av Nina Lundström (FP).

24. Placering av statyer m.m.

Riksdagen avslår motion
2012/13:Kr316 av Annika Lillemets och Valter Mutt (båda MP).

25. Nationalmuseum och Nobelmuseet

Riksdagen avslår motion
2012/13:Kr320 av Gunilla Carlsson i Hisings Backa m.fl. (S) yrkan-
dena 13 och 14, båda i denna del.

Reservation 13 (S)

26. Rullande och flytande kulturarv

Riksdagen avslår motion
2012/13:Kr320 av Gunilla Carlsson i Hisings Backa m.fl. (S)
yrkande 15 i denna del.

Reservation 14 (S)

27. Statligt stöd till vissa museer

Riksdagen avslår motionerna
2012/13:Kr219 av Désirée Liljevall (S),
2012/13:Kr281 av Elisabeth Svantesson (M) och
2012/13:Kr292 av Anna-Lena Sörenson m.fl. (S).

28. Studieresor till Auschwitz-Birkenau

Riksdagen avslår motion
2012/13:Kr300 av Mikael Oscarsson (KD).

29. Tidigare behandlade förslag

Riksdagen avslår motionerna

2012/13:Kr215 av Annelie Enochson och Mikael Oscarsson (båda KD) yrkandena 1 och 2,

2012/13:Kr216 av Pia Nilsson (S),

2012/13:Kr232 av Louise Malmström och Helén Pettersson i Umeå (båda S),

2012/13:Kr234 av Maria Lundqvist-Brömster (FP),

2012/13:Kr236 av Elisabeth Björnsdotter Rahm (M),

2012/13:Kr239 av Leif Pagrotsky (S),

2012/13:Kr241 av Louise Malmström m.fl. (S),

2012/13:Kr258 av Hans Backman (FP),

2012/13:Kr259 av Ulf Nilsson m.fl. (FP) yrkandena 1 och 2,

2012/13:Kr260 av Ulf Nilsson m.fl. (FP),

2012/13:Kr263 av Staffan Danielsson (C),

2012/13:Kr266 av Tuve Skånberg (KD),

2012/13:Kr271 av Krister Hammarbergh (M),

2012/13:Kr275 av Gustav Nilsson (M),

2012/13:Kr282 av Johan Johansson (M),

2012/13:Kr287 av Bo Bernhardsson m.fl. (S),

2012/13:Kr288 av Caroline Helmersson Olsson m.fl. (S),

2012/13:Kr301 av Carin Runeson och Olle Thorell (båda S),

2012/13:Kr303 av Helén Pettersson i Umeå (S),

2012/13:Kr306 av Gunnar André (FP) yrkandena 1 och 2,

2012/13:Kr307 av Gunnar André (FP),

2012/13:Kr308 av Gunnar André (FP),

2012/13:Kr310 av Mattias Karlsson och Per Ramhorn (båda SD),

2012/13:Kr317 av Mehmet Kaplan (MP),

2012/13:Kr318 av Thoralf Alfsson (SD),

2012/13:Kr320 av Gunilla Carlsson i Hisings Backa m.fl. (S) yrkandena 13–15, alla i denna del, och 23 samt

2012/13:Kr332 av Mattias Karlsson och Per Ramhorn (båda SD) yrkandena 1 och 2.

Stockholm den 30 maj 2013

På kulturutskottets vägnar

Gunilla Carlsson i Hisings Backa

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Gunilla Carlsson i Hisings Backa (S), Ulf Nilsson (FP), Anne Marie Brodén (M), Kerstin Engle (S), Gustaf Hoffstedt (M), Per Svedberg (S), Christina Zedell (S), Per Lodenius (C), Amir Adan (M), Tina Ehn (MP), Lars-Axel Nordell (KD), Ellen Juntti (M), Agneta Gille (S), Peter Jutterström (M), Håkan Juholt (S), Bengt Berg (V) och Adam Marttinen (SD).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlas regeringens proposition 2012/13:96 Kulturmiljöns mångfald och 11 motionsyrkanden som väckts med anledning av propositionen samt 68 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden hösten 2012.

Kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth presenterade propositionen och besvarade ledamöternas frågor vid kulturutskottets sammanträde den 18 april 2013.

Riksantikvarie Lars Amréus, överantikvarie Knut Weibull och sakkunnig Per-Magnus Nilsson besökte kulturutskottet vid sammanträdet den 25 april 2013 för att informera om aktuella kulturmiljöfrågor och besvara frågor från ledamöterna.

Utskottets överväganden

Nya nationella mål för kulturmiljöarbetet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen godkänner att de nuvarande övergripande målen för verksamheten inom kulturmiljöområdet upphävs och ersätts av de nya mål som regeringen föreslår. Riksdagen avslår samtidigt motionsyrkanden om uppföljning och om kunskap om historiska sammanhang.

Jämför reservation 1 (MP, V).

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen ska godkänna att de nuvarande övergripande målen för verksamheten inom kulturmiljöområdet ska upphöra att gälla och ersättas av följande nationella mål för kulturmiljöarbetet:

Det statliga kulturmiljöarbetet ska främja

- ett hållbart samhälle med en mångfald av kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas
- människors delaktighet i kulturmiljöarbetet och möjlighet att förstå och ta ansvar för kulturmiljön
- ett inkluderande samhälle med kulturmiljön som gemensam källa till kunskap, bildning och upplevelser
- en helhetssyn på förvaltningen av landskapet som innebär att kulturmiljön tas till vara i samhällsutvecklingen.

Genom att riksdagen beslutat om nya kulturpolitiska mål hösten 2009 ges nya förutsättningar för kulturmiljöarbetet som bör tas till vara och återspeglas i de nationella målen för arbetet med kulturmiljön¹. Syftet med översynen av de nationella målen för arbetet med kulturmiljön är att skapa goda förutsättningar för ett offensivt kulturmiljöarbete som aktivt bidrar till ökad livskvalitet och att humanistiska perspektiv ges utrymme att påverka samhällsutvecklingen.

I propositionen framhålls bl.a. att kulturmiljön utgör en grundsten i ett hållbart samhällsbygge och att alla har rätt att inspireras och berikas av kulturmiljön. Det är därför viktigt att det offentliga arbetet stärker kvinnors, mäns, flickors och pojkars möjlighet till delaktighet och bidrar till att kulturmiljön blir tillgänglig och möjlig att tolka oavsett bakgrund och förutsättningar. Kulturmiljöarbetet bör ta avstamp i dagens samhälle och

¹ Prop. 2009/10:3, bet. 2009/10:KrU5, rskr. 2009/10:145.

befolkningsstruktur. Förutsättningar måste också finnas för att alla ska kunna dela ansvaret för kulturmiljön, t.ex. i egenskap av förvaltare eller genom ideella engagemang.

Regeringen understryker att ett stort antal myndigheter har delansvar för kulturmiljön och bör vara involverade i och ta ansvar för kulturmiljöns förvaltning och utveckling. Riksantikvarieämbetet och länsstyrelserna har ett särskilt ansvar för målens uppfyllelse. I detta ansvar ingår att överväga hur målen kan brytas ned i uppföljningsbara delar och att använda målen som utgångspunkt i såväl planering som uppföljning av verksamheten.

Motionen

I motion 2012/13:Kr6 av Tina Ehn och Agneta Börjesson (båda MP) yrkande 1 begärs ett tillkännagivande om att politiska mål även ska följas av en vägledning om hur dessa mål kan nås och inom vilken tidsperiod det ska ske. Motionärerna understryker att målen måste gå att följa upp och utvärdera. Motionärerna föreslår också i yrkande 5 ett tillkännagivande till regeringen om vad som anförts i motionen om kunskap om de historiska sammanhangen. De vill förtydliga att man vid arbete med kulturmiljön bör ha en öppen hållning för minoriteters historia, för det interkulturella och det internationella perspektivet i kulturmiljön och för kunskapen om de historiska sammanhangen.

Utskottets ställningstagande

De nu gällande målen för arbetet med kulturmiljön beslutades av riksdagen i april 2000.² Sedan dess har förutsättningarna för kulturmiljöarbetet förändrats. Utskottet delar regeringens uppfattning att riksdagens beslut om nya kulturpolitiska mål ger nya förutsättningar för kulturmiljöarbetet som bör tas till vara och återspeglas i de nationella målen för arbetet med kulturmiljön. Utskottet anser att de nya målen skapar förutsättningar för ett offensivt kulturmiljöarbete. De nationella målen för arbetet med kulturmiljön utgör ett komplement till de nationella kulturpolitiska målen och de preciserar som finns i flera av miljö kvalitetsmålen samt generationsmålet för miljöarbetet.

Utskottet anser liksom motionärerna att det är angeläget att ha en öppen hållning när det gäller minoriteters historia liksom när det gäller det interkulturella och internationella perspektivet i kulturmiljön. Just mångfalden av kulturmiljöer speglar samhällets och den historiska utvecklingens komplexitet. Utskottet vill vidare framhålla att det i ett demokratiskt och inkluderande samhälle är av stor betydelse att det offentliga kulturmiljöarbetet präglas av öppenhet, jämställdhet och av ansvarstagande för att olika perspektiv ska ges utrymme. Utskottet anser att de nya målen är helt i linje med vad motionärerna efterfrågar.

² Prop. 1998/99:114, bet. 1999/2000:KrU7, rskr. 1999/2000:196.

Utskottet vill med anledning av motionsyrkande 1 framhålla att det i Riksantikvarieämbetets och länsstyrelsernas ansvar för att målen nås ingår att överväga hur målen kan brytas ned i uppföljningsbara delar och att använda målen som utgångspunkt i såväl planering som uppföljning av verksamheten. Vidare har Myndigheten för kulturanalys ett generellt uppdrag att utvärdera, analysera och redovisa effekter av förslag och genomförda åtgärder inom kulturområdet. Något initiativ med anledning av yrkandet behövs således inte.

Med det ovan sagda anser utskottet att riksdagen bör godkänna regeringens förslag om att upphäva de nuvarande övergripande målen för verksamheten inom kulturmiljöområdet och införa de nya nationella målen för kulturmiljöarbetet som föreslås i propositionen (punkt 11). Enligt utskottet är de föreslagna målen väl formulerade och bör kunna vara en god grund för det fortsatta arbetet inom kulturmiljöområdet. Motion 2012/13:Kr6 (MP) yrkandena 1 och 5 är i huvudsak tillgodosedda med det anförda. Motionsyrkandena avstyrks.

Ansvar för att skydda och vårda kulturmiljöer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar 1 kap. 1–2 §§ i regeringens förslag till ändring i lagen om kulturminnen m.m. och avslår ett motionsyrkande om att länsstyrelsernas utökade ansvar måste följas upp och finansieras. Resursbehovet prövas årligen i samband med budgetberedningen.

Jämför reservation 2 (MP, V).

Propositionen

Enligt regeringen ska det framgå av den inledande bestämmelsen i lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. att det är en nationell angelägenhet att skydda och vårda kulturmiljön och att ansvaret delas av alla (1 kap. 1 §). I bestämmelsen ska även tydliggöras att lagens syfte är att tillförsäkra nuvarande och kommande generationer tillgång till en mångfald av kulturmiljöer.

Regeringen föreslår att termen kulturminnesvård ersätts av termen kulturmiljöarbete i bestämmelsen om Riksantikvarieämbetets respektive länsstyrelsens uppgifter (1 kap. 2 §). Länsstyrelsens uppgifter på kulturmiljöområdet tydliggörs i samma bestämmelse genom förtydligandet att länsstyrelsen har ansvar för det statliga kulturmiljöarbetet i länet.

Regeringen anför att den delar den syn som bl.a. Riksantikvarieämbetet och flera länsstyrelser har uttryckt, nämligen att länsstyrelsens roll i kulturmiljöarbetet behöver förtydligas i lagen. Regeringen anser att begreppet ”tillsyn” som används i lagen i dess nuvarande lydelse är alltför begränsat i sammanhanget och föreslår därför att det i stället ska framgå av lagen att

länsstyrelsen ”har ansvar för” det statliga kulturmiljöarbetet i länet. Länsstyrelsens ansvar omfattar tillämpningen av lagen om kulturminnen m.m. och andra författningar som berör kulturmiljöområdet, där länsstyrelsen har en utpekad roll. I länsstyrelsens ansvar ingår också att verka för att kulturmiljöns värden tas till vara i samhällsplaneringen och landskapsförvaltningen och att främja samordning och samverkan inom kulturmiljöarbetet. Länsstyrelsen ska i sitt kulturmiljöarbete sträva efter att uppfylla de kulturpolitiska målen, de särskilda nationella målen för kulturmiljöarbetet och berörda delar av miljö kvalitetsmålen. Länsstyrelsen ska också sträva efter att kulturmiljöarbetet kontinuerligt förnyas och utvecklas.

Motionen

I motion 2012/13:Kr6 begär Tina Ehn och Agneta Börjesson (båda MP) yrkande 2 ett tillkännagivande om behov av uppföljning av det ökade ansvaret och eventuella behov av finansiella justeringar. Motionärerna konstaterar att länsstyrelserna i dagsläget har ansvar för tillsynen över kulturminnesvården i ett län. Den nya lydelsen anger att länsstyrelsen har ansvar för det statliga kulturmiljöarbetet i länet. Om detta leder till ett utökat ansvar för länsstyrelserna så anser motionärerna att det måste följas upp och finansieras.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ser positivt på att det i den inledande bestämmelsen till lagen om kulturminnen m.m. tydliggörs att lagens syfte är att tillförsäkra nuvarande och kommande generationer tillgång till en mångfald av kulturmiljöer. Utskottet anser att det finns starka skäl att understryka kulturmiljöperspektivet och har därmed inget att invända mot att termen kulturminnesvård ersätts av termen kulturmiljö och att lagen därmed byter namn. Detta är också i linje med de nationella målen för kulturmiljöarbetet som utskottet ovan tagit ställning till.

Utskottet bejakar också att länsstyrelsens uppgifter på kulturmiljöområdet tydliggörs, något som såväl Riksantikvarieämbetet som flera länsstyrelser framhållit behovet av. Utskottet anser inte att förtydligandet i lagen innebär någon ändring i sak av länsstyrelsens ansvar.

Utskottet förutsätter att behovet av resurser för länsstyrelsernas kulturmiljöarbete provas av regeringen i samband med det årliga budgetarbetet.

Utskottet anser därmed att riksdagen bör anta regeringens förslag till 1 kap. 1–2 §§ i lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. och avslå motion 2012/13:Kr6 (MP) yrkande 2.

Ortnamn och namn som har godkänts av Lantmäteriet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anser att meänkieli ska omnämnas i hänsynsregeln om god ortnamnsed. Därmed bifaller riksdagen 1 kap. 4 § i regeringens förslag till ändring i lagen om kulturminnen m.m. Riksdagen avslår motionsyrkanden om att det ska bli obligatoriskt att märka ut svenska ortnamn på kartor, då lagstiftningen redan är tydlig på denna punkt.

Jämför reservation 3 (SD).

Propositionen

Regeringen föreslår att meänkieli ska omnämnas i hänsynsregeln om god ortnamnsed i lagen om kulturminnen m.m. och därmed så långt som möjligt användas samtidigt med svenska, samiska och finska namn på kartor samt vid skyltning och övrig märkning i flerspråkiga områden. Vidare föreslår regeringen en ändring i bestämmelsen om att namn som godkänts för offentlig kartproduktion även i andra sammanhang ska användas i sin godkända form. Regeringen föreslår att bestämmelsen ändras så att den i stället avser namn som godkänts av Lantmäteriet. Syftet med bestämmelsen är att göra det tydligt att det är Lantmäteriets ställningstagande till ett ortnamn som ska vara normerande för dess användning, oavsett vilken form detta godkännande har. I bestämmelsen förtydligas det också att detta gäller i statlig och kommunal verksamhet.

I propositionen redovisas att bestämmelsen om god ortnamnsed i 1 kap. 4 § lagen om kulturminnen m.m. bl.a. ska säkerställa att minoritetsspråkiga ortnamn inte går förlorade. God ortnamnsed ska iakttas vid statlig och kommunal verksamhet. Bestämmelsen berör även ortnamn på nationella minoritetsspråk. Svenska, samiska och finska namn ska så långt möjligt användas samtidigt på kartor samt vid skyltning och övrig utmärkning i flerspråkiga områden. Den nuvarande lydelsen av bestämmelsen om god ortnamnsed innehåller endast en uppräkningslista av de samiska och finska språken. Meänkieli omnämns inte, trots att Sverige i samband med ratifikationen av den europeiska stadgan för landsdels- och minoritetsspråk har åtagit sig att främja användning och skyltning även på meänkieli (artikel 10.2.g). Regeringen anser mot den angivna bakgrunden att meänkieli ska omnämnas särskilt i hänsynsregeln om god ortnamnsed, vilket innebär att även namn på meänkieli så långt som möjligt ska användas samtidigt som svenska, samiska och finska namn på kartor samt vid skyltning och övrig utmärkning i flerspråkiga områden.

Motionerna

I motion 2012/13:Kr311 av Mattias Karlsson och Per Ramhorn (båda SD) begärs ett tillkännagivande om att det bör bli obligatoriskt att märka ut även de svenska ortnamnen på landets fjällkartor. Motionärerna anför att Lantmäteriet sedan några år börjat stryka många av de svenska ortnamnen på landets fjällkartor. Kvar lämnas enbart de ursprungliga samiska namnen, eftersom Lantmäteriet upplevt det ”rörigt” att ha med både de svenska och den samiska stavningen.

Mattias Karlsson (SD) föreslår i motion 2012/13:Kr338 att regeringen bör återkomma med förslag om hur tillämpningen av de lagreglerade bestämmelserna om god ortnamnsred ska kunna skärpas.

Utskottets ställningstagande

Med beaktande av att Sverige i samband med ratifikationen av den europeiska stadgan för landsdels- och minoritetsspråk åtagit sig att främja användning och skyltning även på meänkieli anser utskottet att meänkieli bör nämnas i hänsynsregeln om god ortnamnsred. Därmed tillstyrker utskottet 1 kap. 4 § i regeringens förslag till ändring i lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. Utskottet tillstyrker även förslaget om att göra det tydligt att det är Lantmäteriets ställningstagande till ortnamn som ska vara normerande för dess användning.

Utskottet anser inte att det behövs något tillkännagivande till regeringen om att det bör bli obligatoriskt att märka ut svenska namn på fjällkartor. Utskottet konstaterar att lagstiftningen redan är tydlig på denna punkt. I 1 kap. 4 § lagen om kulturminnen m.m. föreskrivs att god ortnamnsred ska iakttas vid statlig och kommunal ortnamnsverksamhet. Det innebär bl.a. att man inte får ändra hävdvunna ortnamn utan starka skäl. Vidare ska ortnamn normalt stavas enligt vedertagna regler för svensk språkriktighet. Svenska, finska och samiska ortnamn ska så långt möjligt användas samtidigt på kartor samt vid skyltning och övrig utmärkning i flerspråkiga områden. Motionerna 2012/13:Kr311 (SD) och 2012/13:Kr338 (SD) avstyrks därmed.

Ett förtydligande av fornlämningsbegreppet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anser att en lämning som kan antas ha tillkommit eller, i fråga om fartygslämning (skeppsvrak), förlist 1850 eller senare inte ska omfattas av den allmänna definitionen av fornlämning. Därmed avslår riksdagen ett motionsyrkande om avslag på förslaget. Riksdagen antar regeringens förslag till 2 kap. 1, 1a, 3 och 4 §§ lagen om kulturminnen m.m. och avslår yrkanden om att regeringen ska återkomma med ny tidsgräns vid 150 år och övergångsbestämmelser.

Jämför reservationerna 4 (SD) och 5 (SD).

Propositionen

Regeringen föreslår att termen fast fornlämning ersätts med termen fornlämning. Förändringen innebär att lagen anpassas till det sedvanliga bruket av termen. Förslaget innebär följdändringar i miljöbalken och expropriationslagen (1972:719).

Regeringen föreslår vidare att termen skeppsvrak ändras till fartygslämning och att märklighetsrekvisitet slopas när det gäller byggnader och byggnadsverk. I benämningen fartygslämning innefattas även lämningar efter luftfartyg. Den nuvarande särregleringen i form av en tidsgräns om 100 år för fartygslämningar (skeppsvrak) slopas och samma regelverk ska gälla för dessa som för övriga lämningar.

En förtydligad definition av fornlämningsbegreppet bör enligt regeringen uppfylla vissa centrala kriterier. Den bör vara hållbar i ett långt tidsperspektiv, ge utrymme för den antikvariska praktikens utveckling i samklang med den vetenskapliga forskningen och skapa förutsättningar för tydlighet och rättssäkerhet i tillämpningen. Samtidigt bör den inte innebära någon väsentlig förändring av principerna för vilka lämningar som betraktas som fornlämningar.

Lagstiftningen som rör fornlämningar har utformats för att hantera lämningar från äldre tider, och regeringen bedömer att detta syfte bör vara gällande även i framtiden. Regeringen föreslår därför att en tidsgräns ska införas i lagen. En tidsgräns bidrar till att öka tydligheten och i förlängningen rättssäkerheten. För såväl myndigheter som enskilda blir lagens tillämpning och långsiktiga påverkan på markanvändningen mer förutsebar. En tidsgräns innebär att yngre lämningar inte per automatik utgör fornlämningar när lagens övriga rekvisit är uppfyllda.

Många remissinstanser har framhållit 1850 som en lämplig tidsgräns. Regeringen anser också, utifrån utredningens kartläggningar i SOU 2012:37 och de samlade remissvaren, att en tidsgräns satt vid 1800-talets mitt är väl förenlig med den nuvarande tillämpningen av lagstiftningen. Ytterst få lämningar som tillkommit 1850 eller senare torde i dagens till-

lämpning betraktas som fornlämningar. Undantaget är fartygslämningar (skeppsvrak) som enligt gällande rätt utgör fornlämning om minst 100 år gått sedan skeppet blev vrak. Tidsgränsen 1850 bedöms inte heller medföra att några större dateringsproblem uppstår.

I propositionen framhålls att rekvisitet ”forna tider”, till skillnad från vad utredningen föreslagit i SOU 2012:37, kvarstår samtidigt som en tidsgräns införs. Anledningen till detta är regeringens intention att inte ändra grunderna för fornlämningsbegreppets nuvarande tillämpning.

Regeringen föreslår mot denna bakgrund att ett förtydligande införs som innebär att en lämning som kan antas ha tillkommit eller, i fråga om fartygslämning, förlist 1850 eller senare inte omfattas av den allmänna definitionen av fornlämning.

Samtidigt är regeringen angelägen om att införandet av en tidsgräns i lagen inte ska leda till att möjligheten att skydda yngre kulturhistoriskt värdefulla lämningar som fornlämningar försvinner. Regeringen föreslår därför att länsstyrelsen bemyndigas att meddela beslut om att förklara en enskild lämning från 1850 eller senare för fornlämning om det finns särskilda skäl med hänsyn till dess kulturhistoriska värde. I första hand bör de kulturhistoriska sammanhangen från den moderna tiden skyddas genom övriga regleringar i lagen om kulturminnen m.m., miljöbalken, plan- och bygglagen (2010:900) och skogsvårdslagen (1979:429).

Motionen

I motion 2012/13:Kr7 av Margareta Larsson (SD) yrkande 1 föreslås att riksdagen avslår förslaget om att införa en fast tidsgräns för fornlämningar och fartygslämningar. Vidare begärs i yrkande 2 ett tillkännagivande om att ändra den allmänna definitionen av fornlämning så att den omfattar lämningar som kan antas vara minst 150 år gamla. Motionären vänder sig mot att det införs en fast tidsgräns vid ett specifikt årtal, inte minst då fornlämningsdefinitionen ska vara hållbar i ett långt perspektiv. Regeringens förslag riskerar dessutom att överbelasta länsstyrelserna med utredningar om skydd av senare lämningar anser motionären. Motionären begär därför i yrkande 3 ett tillkännagivande om behovet av övergångsregler vid en förändrad allmän definition av fornlämning för att ge länsstyrelserna tid att meddela beslut om fornminnesförklaring. En sådan övergångsbestämmelse bör enligt motionären utformas så att varje lämning som enligt dagens regler omfattas av fornlämningsbegreppet per automatik ska tas upp för behandling av länsstyrelsen och skyddas till dess att länsstyrelsen har meddelat sitt beslut.

Utskottets ställningstagande

Utskottet välkomnar att termen fast fornlämning ersätts med termen fornlämning och att termen skeppsvrak ändras till fartygslämning som även innefattar luftfartyg. Utskottet har heller inget att invända mot att särregleringen om en tidsgräns på 100 år för fartygslämningar (skeppsvrak) slopas.

Utskottet tillstyrker att en tidsgräns mellan äldre och yngre lämningar införs vid 1850. Utskottet delar därmed regeringens och flera remissinstansers uppfattning att 1800-talets mitt utgör en lämplig tidpunkt, då detta var en tid när det moderna Sverige växte fram. Bland annat inleds industrialiseringen och det moderna skogsbruket, kommunikationsnäten byggs ut, medievärlden förändras och näringsfrihet och frihandel införs. Utskottet avstyrker motion 2012/13:Kr7 (SD) yrkande 1 om att avslå förslaget om en tidsgräns vid 1850. Därmed tillstyrker utskottet regeringens förslag till 2 kap. 1, 1 a, 3 och 4 §§ i lagen (1988:950) om kulturminnen m.m.

En fast tidsgräns bidrar till att öka tydligheten och i förlängningen rätts-säkerheten. Utskottet avvisar därmed motionärens förslag till tillkännagivande till regeringen om att denna ska återkomma med en definition av fornlämningar så att den omfattar lämningar som kan antas vara minst 150 år gamla. Erfarenheterna av en rörlig tidsgräns för skeppsvrak har inte varit i alla delar positiv. Den har medfört att intressen av bärgning och av att samla sjöfynd har riktats mot de vrak som närmar sig hundraårsgränsen eftersom dessa saknar skydd. Om detta skulle tjäna som modell för det samlade fornlämningsskyddet finns det risk för att lämningar som närmar sig en bestämd åldersgräns skulle tas bort av markägare för att inte kunna ges lagens skydd och därmed utgöra ett potentiellt hinder för bruk av marken. En elastisk tidsgräns skapar även en otydlighet för den enskilde.

Utskottet delar inte heller motionärens oro för att länsstyrelserna ska överbelastas av utredningar om skydd av senare lämningar. Utskottet konstaterar att kulturhistoriska sammanhang från den moderna tiden i första hand bör skyddas genom övriga regleringar i lagen om kulturminnen m.m., miljöbalken, plan- och bygglagen och skogsvårdslagen. Utskottet avstyrker därmed även förslaget om att regeringen ska återkomma med förslag till övergångsbestämmelser.

Motion 2012/13:Kr7 (SD) yrkandena 2–3 avstyrks.

Ett förtydligt ansvar för att efterforska fornlämningsförekomst

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anser att det är angeläget att förtydliga den enskildes ansvar att efterforska om en fornlämning berörs av ett arbetsföretag. Därmed antar riksdagen regeringens förslag till 2 kap. 10 § lagen om kulturminnen m.m. Riksdagen avslår två motionsyrkanden om översyn av kostnadsansvaret vid arkeologiska undersökningar.

Propositionen

Regeringen anser att formerna för att efterforska om en fornlämning berörs av ett arbetsföretag bör förtydligas. Det är viktigt såväl för den enskilde som för berörda myndigheter att detta tydligt framgår av lagen. Länsstyrelsen har ansvar för det statliga kulturmiljöarbetet i länet och bör därför uttryckligen pekas ut som den instans som den enskilde ska vända sig till i dessa ärenden. Regeringen ser inte skäl att härutöver särskilt omnämna vissa situationer i lagen där den enskilde ska efterforska fornlämningsförekomst, eftersom den nuvarande bestämmelsen får anses tillräckligt tydlig i detta avseende och en mer genomgripande ändring skulle föra med sig nya tillämpningsproblem.

Motionerna

I motion 2012/13:Kr285 av Betty Malmberg och Eva Bengtson Skogsberg (båda M) begärs ett tillkännagivande om behovet av en översyn av kostnadsansvaret vid arkeologiska utgrävningar. Motionärerna anser att många nyinvesteringar och potentiella företagsutvecklingar inte blir av på grund av att kostnaderna för arkeologiska utredningar är höga och tiden från ansökan till genomförande kan vara orimligt lång.

Solveig Zander och Jessika Vilhelmsson (C, M) begär i motion 2012/13:Kr262 en översyn av lagen om kulturminnen m.m. för att underlätta för exploatering. Motionärerna anser att man måste finna en lösning som underlättar för exploatören att uppfylla lagens krav samtidigt som det inte får vara ett hinder för exploatering.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser det lämpligt att den enskildes ansvar att ta reda på om en fornlämning berörs av ett arbetsföretag förtydligas i lagen så att det klart framgår att den som avser att uppföra en byggnad eller en anläggning i god tid bör inhämta information från länsstyrelsen om någon fornlämning kan beröras av företaget och i så fall snarast samråda med länsstyrelsen.

Med anledning av motionerna vill utskottet framhålla att exploatören genom en tidig kontakt med länsstyrelsen kan få råd och stöd samt hjälp att planera de olika insatserna så att det planerade bygget inte måste avbrytas och kostnader uppstå på grund av att man inte i tid räknat med den arkeologiska undersökningen.

Här kan vidare erinras om att enligt förordning (2010:1121) om bidrag till förvaltning av värdefulla kulturmiljöer har mindre arbetsföretag möjlighet att få bidrag för arkeologisk undersökning och övriga åtgärder enligt 2 kap. 13 § lagen om kulturminnen m.m. Detta om beslutet är följden av en myndighets beslut eller någon annan tvingande omständighet, och innebär förändringar i nyttjandet av en byggnad, en anläggning eller ett markområde. Bidrag kan även lämnas i andra fall om det finns särskilda skäl.

Utskottet anser inte att det behövs någon översyn av lagen vad gäller kostnadsansvaret.

Med det anförda tillstyrker utskottet 2 kap. 10 § regeringens förslag till ändring i lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. och avstyrker motionerna 2012/13:Kr262 (C, M) och 2012/13:Kr285 (M).

Metallsökare

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag om reglering av användandet av metallsökare och avslår motionsyrkanden om annan reglering. Därmed antar riksdagen 2 kap. 18–20 §§ i regeringens förslag till ändring i lagen om kulturminnen m.m.

Jämför reservationerna 6 (MP) och 7 (SD).

Propositionen

Regeringen gör bedömningen att regelverket avseende metallsökare bör förtydligas på ett sådant sätt att det både står i överensstämmelse med EUrätten och ger skydd för kulturarvet. Regeringens förslag innebär att bestämmelserna om tillståndsprövning förtydligas så att det framgår att tillstånd att medföra och använda metallsökare får lämnas endast för sådan verksamhet som antingen avser sökning efter annat än fornfynd eller ingår i vetenskaplig forskning hos det allmänna. Tillstånd krävs inte för Riksantikvarieämbetet, den som efter medgivande från länsstyrelsen utför sådana undersökningar av fornlämningar eller platser där fornfynd har påträffats, medförande och användning i militär verksamhet för att söka efter annat än fornfynd och användning i en myndighets verksamhet för att söka efter annat än fornfynd.

Länsstyrelsen ska även i fortsättningen pröva alla frågor om tillstånd, anser regeringen. I propositionen föreslås att en bestämmelse tas in i lagen om kulturminnen m.m. som anger vilka uppgifter ett beslut om tillstånd

ska innehålla och att ett beslut får förenas med de villkor som behövs för att säkerställa att metallsökare inte används i strid med lagen om kulturminnen m.m.

Regeringen redovisar att Riksantikvarieämbetet har påtalat att definitionen av metallsökare är väldigt vid, eftersom metallsökare är ett instrument som används inom flera av samhällets funktioner i dag, t.ex. på flygplatser och annan verksamhet när det gäller säkerhet. Det har dock, enligt regeringen, inte framkommit att den nuvarande definitionen av metallsökare inneburit några tillämpningsproblem i praktiken. Regeringen finner därför inte skäl att ändra definitionen.

Motionerna

I motion 2012/13:Kr6 av Tina Ehn och Agneta Börjesson (båda MP) yrkande 4 föreslås ett tillkännagivande om vikten av ett förtydligande av begreppet metallsökare. Motionärerna anser att begreppet är otydligt definierat och att det kan medföra oklarhet vid tillståndsprövningen.

I motion 2012/13:Kr7 av Margareta Larsson (SD) yrkande 6 begärs ett tillkännagivande om regleringen av metallsökare i enlighet med vad som föreslås i motion 2012/13:Kr335 (SD) yrkandena 5–7.

I motion 2012/13:Kr335 av Kent Ekeröth och Mattias Karlsson (båda SD) yrkande 5–7 begärs tillkännagivanden till regeringen om dels att köp, försäljning och innehav av metallsökare endast ska tillåtas för personer med tillstånd att använda metallsökare, dels att förbudet mot användning av metallsökare ska lättas upp för metallsökare som saknar kapacitet att användas för plundring av fornminnen samtidigt som metallsökare med sådan kapacitet ska regleras strängare och dels att straffskalan för olovlig användning av metallsökare bör göras strängare. Motionärerna anser att kriminaliseringen antingen bör ske genom en strängare form där samtliga metallsökare innefattas eller att man bör sikta in sig på metallsökare med viss effekt. Med en strängare reglering av starkare metalldetektorer men generösare regler för svagare skulle Sveriges förbud mot användning av metalldetektorer få en mer proportionerlig utformning. Detta kan vara relevant med hänsyn till Europeiska kommissionens överträdelseärende 2008/4191 om Sveriges ”oproportionerliga” reglering av metallsökaranvändningen.

Utskottets ställningstagande

Det är angeläget att modifiera det generella förbudet mot användning av metallsökare så att de svenska bestämmelserna står i överensstämmelse med EU-rätten, samtidigt som bestämmelserna ska vara förenliga med de kulturpolitiska målen. Utskottet vill understryka att kombinationen av en ovanligt rik förekomst av orörda och väl bevarade fornlämningar och allemansrätten, som ger var och en rätt att vistas i princip överallt i naturen, gör att det krävs stränga regler för att skydda landets historiska skatter.

Utskottet anser att den modell som regeringen har valt är en lämplig avvägning mellan de olika intressena. Därmed tillstyrker utskottet 2 kap. 18–20 §§ i regeringens förslag till ändring i lagen om kulturminnen m.m.

Utskottet delar inte uppfattningen i motion 2012/13:Kr335 (SD) att det är lämpligt att klassificera olika metallsökare och ha olika regler utifrån styrkan på metallsökaren. Utskottet anser inte heller att det behövs något förtydligande av begreppet metallsökare och inte heller att straffskalan ska ändras. Motionerna 2012/13:Kr6 (MP) yrkande 4, 2012/13:Kr7 (SD) yrkande 6 och 2012/13:Kr335 (SD) yrkandena 5–7 avstyrks.

Byggnadsminnen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anser att kvalifikationsgrunden för byggnadsminnesförklaring ska ändras från att en byggnad, antingen enskilt eller som en del av ett bebyggelseområde, eller en anläggning ska vara synnerligen märklig genom sitt kulturhistoriska värde till att denna ska ha ett synnerligen högt kulturhistoriskt värde. Därmed antar riksdagen 3 kap. 1 § i regeringens förslag till ändring i lagen om kulturminnen m.m. Riksdagen avslår en motion om de svenska fyrarna.

Jämför reservation 8 (MP).

Propositionen

Regeringen föreslår att kvalifikationsgrunden för byggnadsminnesförklaring ändras från att en byggnad, antingen enskilt eller som en del av ett bebyggelseområde, eller en anläggning ska vara synnerligen märklig genom sitt kulturhistoriska värde till att denna ska ha ett synnerligen högt kulturhistoriskt värde.

Motionen

I motion 2012/13:Kr6 av Tina Ehn och Agneta Börjesson (båda MP) yrkande 3 begärs ett tillkännagivande om de svenska fyrarnas kulturhistoriska betydelse. Motionärerna har ingen invändning mot att kvalifikationsgrunden för byggnadsminnesförklaring ändras men vill i sammanhanget lyfta fram de svenska fyrarna som speciell bebyggelse med kulturhistoriska värden. Motionärerna upplever att det är oklart hur samordningen fungerar mellan Riksantikvarieämbetet och Statens fastighetsverk när det gäller fyrarna.

Utskottets ställningstagande

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om att ändra kvalifikationsgrunden för byggnadsminnesförklaring, då uttrycket ”synnerligen märklig” med dagens språkbruk kan vara missvisande och svårbegripligt. Det är mer ändamålsenligt med ett uttryck som anger den nivå i fråga om kulturhistoriskt värde som krävs för en byggnadsminnesförklaring. Därmed tillstyrker utskottet 3 kap. 1 § i regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1988:950) om kulturminnen m.m.

Med anledning av motion 2012/13:Kr6 (MP) yrkande 3 konstaterar utskottet att det finns ett drygt trettiotal fyror som är statliga byggnadsminnen. De flesta förvaltas av Sjöfartsverket, några av Statens fastighetsverk och ytterligare några av Fortifikationsverket. Riksantikvarieämbetet har enligt förordning (1988:1229) om statliga byggnadsminnen m.m. tillsyn över de statliga byggnadsminnena. Utskottet konstaterar vidare att en särskild utredare har fått i uppdrag att klarlägga vilka fastigheter och byggnader som är kulturhistoriskt värdefulla för staten i bl.a. Fortifikationsverkets, Riksantikvarieämbetets, Sjöfartsverkets och Trafikverkets förvaltning och som därför bör ägas av staten (dir. 2012:07, 2012:104). Utredaren ska vidare föreslå en samlad förvaltning av statliga myndigheters kulturhistoriskt värdefulla fastigheter hos en myndighet, Statens fastighetsverk. I uppdraget ingår att inventera vilka kulturhistoriskt värdefulla fastigheter som av kulturhistoriska eller andra skäl inte behöver ägas av staten och som därmed kan avyttras. Utredningsuppdraget ska redovisas senast den 2 september 2013. Utskottet anser att utredningens förslag ska avvaktas och avstyrker därmed motionsyrkandet.

Arkivlagen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till ändring i arkivlagen. Riksdagen konstaterar att arkivlagen omfattar handlingar såväl i pappersform som elektronisk form och avslår därmed ett motionsyrkande om att se över arkivlagen så att den även omfattar elektroniska handlingar.

Propositionen

I propositionen föreslås att ett normgivningsbemyndigande införs i arkivlagen (1990:782) med innebörden att regeringen får meddela föreskrifter om att vissa kommunala arkivmyndigheter får fullgöra arkivuppgifter när det gäller handlingar från statliga myndigheter och sådana organ som står under tillsyn av den statliga arkivmyndigheten.

Stockholms stadsarkiv och Värmlandsarkiv fullgör sedan 1990-talet vissa uppgifter på det statliga arkivområdet i enlighet med avtal med staten. Denna verksamhet regleras i förordningen (1991:447) för Stockholms stadsarkiv när det fullgör sina uppgifter som landsarkiv och förordningen (1995:183) om Värmlandsarkivs uppgifter som landsarkiv. Även Malmö stadsarkiv fullgör särskilda uppgifter på det statliga arkivområdet på grundval av ett avtal från 1993 mellan staten och Malmö kommun. Dessa tre arkiv är kommunala arkivmyndigheter enligt arkivlagen. Deras särskilda uppgifter omfattar arkivhandlingar från statliga myndigheter och från sådana organ som avses i 4 § 2–4 förordningen (2009:1593) med instruktion för Riksarkivet. En förutsättning för uppgiften är att den statliga myndigheten eller organet ska ha sitt verksamhetsområde i det län som det aktuella arkivet ligger i.

I samband med att Riksarkivet den 1 januari 2010 ombildades till en sammanhållen myndighet avvecklades de sju landsarkiven som självständiga myndigheter och deras verksamheter inordnades i Riksarkivet. Det uppmärksammades då att det krävs lagstöd för att de tre kommunala arkivmyndigheterna ska kunna fullgöra uppgifter på det statliga arkivområdet, eftersom föreskrifter om kommunernas befogenheter enligt 8 kap. 2 § första stycket 3 regeringsformen ska meddelas genom lag och att det i dag saknas sådant stöd.

Motionen

I motion 2012/13:Kr337 föreslår Solveig Zander och Emil Källström (båda C) ett tillkännagivande om att se över arkivlagen för att anpassa den till dagens sätt att skriva handlingar. Motionärerna anför att allt färre protokoll och handlingar skrivs i pappersform, vilket ställer andra krav på arkivering än tidigare.

Bakgrund

Enligt 3 § arkivlagen (1990:782) ska en myndighets arkiv bildas av de allmänna handlingarna från myndighetens verksamhet och sådana handlingar som avses i 2 kap. 9 § tryckfrihetsförordningen och som myndigheten beslutar ska tas om hand för arkivering. I arkivlagen föreskrivs även att myndigheternas arkiv är en del av det nationella kulturarvet. Myndigheternas arkiv ska enligt arkivlagen bevaras, hållas ordnade och vårdas så att de tillgodoser rätten att ta del av allmänna handlingar, behovet av information för rättskipningen och förvaltningen, och forskningens behov.

Utskottets ställningstagande

Utskottet tillstyrker regeringens förslag att införa ett normgivningsbemyndigande i arkivlagen med innebörden att regeringen får meddela föreskrifter om att vissa kommunala arkivmyndigheter får fullgöra arkivuppgifter som

gäller handlingar från statliga myndigheter och sådana organ som står under tillsyn av den statliga arkivmyndigheten. Därmed bör riksdagen bifalla förslaget till lag om ändring i arkivlagen (1990:782) (punkt 10).

Med anledning av motion 2012/13:Kr337 (C) konstaterar utskottet att regleringen i arkivlagen omfattar handlingar i såväl pappersform som elektronisk form. Någon översyn av lagen på denna punkt är därmed inte nödvändig. Motionen avstyrks.

Lagförslagen i övrigt

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till ändringar i lagen om kulturminnen m.m. i den mån de inte omfattats av vad utskottet anfört ovan. Riksdagen antar regeringens förslag till övriga lagändringar.

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1988:950) om kulturminnen m.m.

Följdändringar föreslås i miljöbalken, lagen (1918:163) med vissa bestämmelser om sjöfynd, expropriationslagen (1972:719), lagen (1980:307) om skyldighet för utländska kärande att ställa säkerhet för rättegångskostnader, lagen (1984:983) om ensamrätt till bärgning, lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning, begravningslagen (1990:1144) och minerallagen (1991:45).

Samtliga lagändringar föreslås träda i kraft den 1 januari 2014.

Utskottets ställningstagande

Utskottet tillstyrker även i övrigt regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. (punkt 1). Utskottet föreslår även att riksdagen ska anta lagförslagen (punkterna 2–9).

Den statliga arkeologiska uppdragsverksamheten

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om den arkeologiska uppdragsverksamheten.

Jämför reservation 9 (SD).

Propositionen

Regeringen gör bedömningen att Riksantikvarieämbetets arkeologiska uppdragsverksamhet (UV) bör avskiljas från Riksantikvarieämbetet och i stället vara en uppgift för Statens historiska museer. Regeringen anser att Riksantikvarieämbetets arbete med att stärka ekonomin i den arkeologiska uppdragsverksamheten bör fortsätta och att Statens historiska museer bör arbeta för att snarast göra verksamheten ekonomiskt bärkraftig.

Vidare anser regeringen att undantaget från upphandlingslagstiftningen i lagen om kulturminnen m.m. bör kvarstå. Riksantikvarieämbetet bör enligt regeringen verka för att främja effektivitet och ökad konkurrens på det uppdragsarkeologiska området.

Riksantikvarieämbetet har i sitt remissvar på departementspromemorian Ökad konkurrens på det uppdragsarkeologiska området – vissa ändringar i kulturminneslagen, liksom i rapporten Verkställighetsföreskrifter för uppdragsarkeologin (dnr Ku2012/1651/KA) framhållit att bättre former för konkurrens kan åstadkommas inom ramen för dagens system. Det handlar t.ex. om att överväga möjligheterna att sänka föreskrifternas beloppsgräns för när anbudsförfarande ska tillämpas, att stärka kvaliteten i beställning och bedömning av anbud och att på andra sätt utveckla anbudsförfarandet. Med en ökning av antalet anbudsförfaranden är det rimligt att anta att det kan leda till ett ökat intresse för nya företag att etablera sig och konkurrera på marknaden. Genom ökad konkurrensutsättning kommer också de arkeologiska undersökningarna sannolikt att upphandlas till lägre kostnader. I sammanhanget bör det även vara en uppgift för Riksantikvarieämbetet att se över vilka grundläggande krav på kompetens som bör ställas på utförare av arkeologiska undersökningar i syfte att öka konkurrensen och mångfalden av utförare.

Regeringen anser att Riksantikvarieämbetet genom ett avskiljande av uppdragsverksamheten (UV) får goda möjligheter att kraftfullt verka för ökad effektivitet och konkurrens inom det uppdragsarkeologiska området. Regeringen framhåller att den noga kommer att följa vilka förändringar som vidtas på området för att uppnå ökad effektivitet och konkurrens.

Motionen

I motion 2012/13:Kr7 yrkandena 4–5 begär Margareta Larsson (SD) tillkännagivanden om den arkeologiska uppdragsverksamheten och om konkurrens på det uppdragsarkeologiska området. Motionären anser att det inte behöver vara problematiskt att en myndighet ansvarar för uppföljning och tillsyn av verksamhet i egen regi. Motionären delar inte heller regeringens utgångspunkt att en ökad konkurrens per automatik leder till bättre verksamhet på området. Det finns enligt motionären inte något egenvärde i att ha som målsättning att staten inte ska vara en dominerande aktör. Tvärtom

kan det vara ett värde i sig att den som utför verksamheten också har det yttersta ansvaret för dess kvalitet. Därför bör regeringen inte genomföra den aviserade förändringen av verksamheten.

Utskottets ställningstagande

Frågan om den uppdragsarkeologiska verksamheten vid Riksantikvarieämbetet har varit föremål för ett flertal utredningar och diskuterats under lång tid. Det är därför med tillfredsställelse som utskottet konstaterar att regeringen nu har funnit en lösning som har goda förutsättningar att stärka den uppdragsarkeologiska verksamheten. Genom att avskilja uppdragsverksamheten från Riksantikvarieämbetet får myndigheten en renodlad myndighetsroll och därmed förbättrade förutsättningar för att genom vägledning, tillsyn och uppföljning arbeta med att stärka och utveckla det uppdragsarkeologiska området och skapa förutsättningar för en välfungerande marknad som svarar mot de behov som finns inom området. Utskottet avstyrker därmed motion 2012/13:Kr7 (SD) yrkandena 4 och 5.

Övriga motioner

Destruktion av arkeologiska fynd

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om alternativ till destruktion av arkeologiska fynd. Riksdagen konstaterar att de fynd som selekteras ut framför allt återanvänds i utbildningssammanhang på universitet eller högskolor eller kommer till nytta i museernas pedagogiska verksamhet.

Motionen

I motion 2012/13:Kr273 av Oskar Öholm (M) begärs ett tillkännagivande om alternativ till destruktion av arkeologiska fynd. Motionären har förståelse för att alla fynd i samband med större infrastruktur- eller exploateringsprojekt inte kan omhändertas. Han anser dock att regeringen bör göra en översyn och överväga om en förändrad lagstiftning skulle kunna skapa en begränsad och ordnad marknad med de föremål som inte kan omhändertas av museer eller liknande organ.

Utskottets ställningstagande

De fornlämningar som förstörs vid exploateringar ska enligt 2 kap. 11–13 §§ lagen om kulturminnen m.m. dokumenteras och fornyfunden tas till vara. Syftet är att utifrån de arkeologiska undersökningarna skapa meningsfull kunskap om det förflutna, vilket förutsätter att de blir delar i en framåtsyftande forskningsprocess.

Utskottet konstaterar att länsstyrelsen i samband med tillståndsprövningen av en ansökan om att ta bort en fornlämning ska göra en bedömning av fornlämningens kunskapspotential. Enligt uppgift från Riksantikvarieämbetet ligger den bedömningen sedan till grund för vilka frågor som den arkeologiska undersökningen ska besvara, vilken metod som ska användas samt vilket material som ska dokumenteras och samlas in. De prioriteringar som görs utifrån dessa frågeställningar kan innebära att vissa delar av en fornlämning undersöks mer extensivt eller att vissa fyndkategorier inte samlas in. Ett exempel på det senare kan vara ett gravfält från järnåldern där det ligger rester av byggnader från 1600–1700-tal och där arkeologerna väljer att inte ta till vara de fynd som härrör från de sentida husen.

Det är således, enligt Riksantikvarieämbetet, de ställda frågorna som styr vilka fynd som samlas in och som sedan ska bevaras för framtiden. I vissa fall kan det vara aktuellt att selektera ut och kassera även insamlat fyndmaterial. Främst rör det sig då om massmaterial som exempelvis avslag från tillverkningen av stenföremål, lerklining från husväggar, järnspikar eller keramikskärvor. Enligt den vägledning som Riksantikvarieämbetet har gett ut ska kassering av fynd alltid göras med stor försiktighet och tydligt kunna motiveras utifrån de frågeställningar som har satts upp inför undersökningen. Fynd som har selekterats ut bör framför allt återanvändas i utbildningssammanhang på universitet eller högskolor eller komma till nytta i museernas pedagogiska verksamheter.

Motion 2012/13:Kr273 (M) avstyrks därmed.

Rapportering av fornyfynd

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår två motionsyrkanden om omhändertagande av fornyfynd med hänvisning till det arbete som pågår inom Riksantikvarieämbetet.

Motionerna

I motion 2012/13:Kr217 begär Christer Engelhardt (S) ett tillkännagivande om fornfynd. Regeringen bör se till att det finns väl fungerande system, riktlinjer och information så att allmänhetens engagemang för rapportering av fornfynd upprätthålls. Motionären anser att det inte är rimligt att det kan ta flera år innan en upphittare av fornfynd får hittelön.

Mattias Karlsson (SD) föreslår i motion 2012/13:Kr339 att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag på hur omhändertagandet av fornfynd kan förbättras. Motionären hänvisar till Statskontoret som i ett remiss-svar 2011 uttalat att såväl värdering av fornfynd som utbetalning av inlösen går för långsamt hos Riksantikvarieämbetet. Han anser att ett väl fungerande system för belöning för den som väljer att lämna in fornfynd är en del, om än liten, i arbetet med att bekämpa kulturarvsbrott.

Utskottets ställningstagande

Utskottet behandlade en likartad motion i betänkande 2011/12:KrU9. Utskottet anförde då att det är angeläget att allmänheten känner engagemang och ansvar för att rapportera upptäckter av fornfynd. Därför ansåg utskottet att det var bekymmersamt att det inte finns någon information på Riksantikvarieämbetets webbplats om hur ärenden som rör inkomna fornfynd handläggs. Inte heller finns det några riktlinjer till länsstyrelserna om handläggningen utan informationen kommuniceras enligt uppgift från Riksantikvarieämbetet från fall till fall alltefter behov.

Utskottet har informerats om att Riksantikvarieämbetet inom kort kommer att publicera information till allmänheten på myndighetens webbplats om vad den person som hittar fornfynd ska göra. Av myndighetens verksamhetsplanering för 2013 framgår att man under året ska utarbeta en vägledning till länsstyrelserna för handläggning av denna typ av ärenden.

Enligt uppgift från Riksantikvarieämbetet har man nu arbetat ned de balanser angående anmälda fornfynd som funnits under de senaste åren.

Motionerna 2012/13:Kr217 (S) och 2012/13:Kr339 (SD) avstyrks.

Fornminnesbrott

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett antal motionsyrkanden om fornminnesbrott med hänvisning till det aktiva arbete som görs för att förhindra sådana brott.

Jämför reservation 10 (SD).

Motionerna

I motion 2012/13:Kr209 av Björn Söder (SD) yrkandena 1–3 begärs tillkännagivanden om att skärpa straffen för kulturarvsbrott, att förlänga preskriptionstiden för kulturarvsbrott och att inrätta en nationell enhet med ansvar för utredningar av kulturarvsbrott. Riksantikvarieämbetets utvärdering av länsstyrelsernas, polisens och åklagarnas hantering av misstänkta fornminnesbrott visar att fornminnesbrott hamnar långt ned på prioriteringslistan. Motionären anser att detta kräver åtgärder.

I motion 2012/13:Kr335 av Kent Ekeröth och Mattias Karlsson (båda SD) yrkande 1 begärs ett tillkännagivande om att straffsatsen för fornminnesbrott bör justeras så att påföljden blir strängare än i dag. Genom att exempelvis skärpa straffsatsen till de nivåer som gäller för stöld respektive grov stöld förlängs även preskriptionstiden, vilket ger brottsbekämpande myndigheter större möjlighet till adekvata utredningar, framhåller motionärerna. Vidare bör regeringen enligt yrkande 2 återkomma till riksdagen med förslag som gör det mer ekonomiskt kostsamt att förstöra eller skada ett fast fornminne. Härigenom skapas incitament för företag och enskilda att kontakta Skogsvårdsstyrelsen eller länsstyrelsen om eventuella fornminnen och skyddsområden innan planerad markexploatering sätts igång, anför motionärerna. Enligt yrkande 3 bör regeringen återkomma med förslag för att öka benägenheten att anmäla fornminnesbrott till polisen. Motionärerna pekar vidare på att Forsök hos Riksantikvarieämbetet är en uppskattad internetsöktjänst, men att den tyvärr också kan underlätta för plundrare att välja ut lämpliga platser för fornminnesbrott. För att minska tillgången till uppgifter som underlättar för plundrare bör regeringen enligt yrkande 8 söka samråd med berörda myndigheter. Regeringen bör identifiera behov av förändringar i offentlighets- och sekretesslagen för att öka skyddet av fornminnen likt skyddet för hotade växt- och djurarter och återkomma med förslag om detta. Regeringen bör enligt yrkande 9 återkomma med ett förslag om att handel med föremål av en viss ålder eller kulturhistoriskt värde får förekomma endast efter det att de registrerats hos staten. Vidare begärs tillkännagivanden om att regeringen bör återkomma med förslag på hur allmänheten kan engageras i olika frivilligprojekt till skydd för Sveriges fornminnen i yrkande 10, och om en tillfällig amnesti för inlämning av föremål som härrör från fornminnesbrott enligt yrkande 11. Vidare bör regeringen stärka arbetet för att förebygga fornminnesbrott även på övrigt sätt som man finner vara effektivt enligt yrkande 12.

Bakgrund

Enligt lagen om kulturminnen m.m. är det förbjudet att utan tillstånd rubba, ta bort, gräva ut, täcka över eller genom bebyggelse, plantering eller på annat sätt ändra eller skada en fast fornlämning (2 kap. 6 §). Straffbestämmelser om fornminnen innebär enligt 2 kap. 21 § lagen om kulturminnen m.m. att den som av uppsåt eller oaktsamhet ändrar eller skadar

en fornlämning kan dömas för fornminnesbrott till böter eller fängelse i högst sex månader. Om brottet begåtts uppsåtligen och är att anse som grovt kan personen dömas för grovt fornminnesbrott till fängelse i högst fyra år. Ett brott kan dömas som grovt exempelvis om gärningen har medfört omfattande förstörelse av ett fornminne.

Fornsök är en sökfunktion på Riksantikvarieämbetets webbplats med information om över 1,7 miljoner lämningar på närmare 600 000 platser runt om i landet. Fornsök uppdateras kontinuerligt.

Utskottets ställningstagande

Utskottet redovisade senast i betänkande 2011/12:KrU9 de insatser som gjorts och görs på området för att förhindra kulturarvsbrott. Riksantikvarieämbetet har därefter, i november 2012, presenterat en vägledning för tillämpning av lagen om kulturminnen m.m. med avseende på fornminnesbrott. Syftet med vägledningen är att beskriva vad som är god praxis vid länsstyrelsernas handläggning av ärenden som rör misstanke om fornminnesbrott. Vägledningen innehåller även en kort översikt av hur processen ser ut när den kommer till Åklagarmyndighetens brottsutredning och den eventuella prövningen i domstol.

Regeringen föreslår i den nu aktuella propositionen ingen ändring vad gäller straffsatsen för fornminnesbrott. Inte heller utskottet anser att det finns skäl för att ändra straffbestämmelserna.

Med anledning av motionärernas oro för att Fornsök kan användas för att identifiera lämpliga platser för fornminnesbrott vill utskottet hänvisa till vad riksantikvarien fört fram på Riksantikvarieämbetets webbplats om kulturarvsinformation på internet.

Den som inte förstår vad som är kulturarv eller inser dess värde kan av misstag skada eller förstöra unika värden. Det kan vara föraren i en skogsmaskin, ägaren till ett gammalt hus eller en kommunal planerare. Man förstör inte av illvilja. Bästa sättet att skydda kulturarvet är därför kunskap och information som är lätt att hitta och gratis. Riksantikvarieämbetet åstadkommer detta genom att göra kulturarvsinformation tillgänglig för alla på internet.

Drivkraften för kulturarvsbrott som stölder och plundring är inte att informationen finns på nätet, utan att det finns en marknad för plundrade och stulna kulturföremål. Det är inte vem som helst som väljer att agera på denna illegala marknad. Det är en typ av brottslighet som kräver en hel del arkeologisk och teknisk kunskap, kontakter med hälare, och givetvis information. [– –] Det är rimligt att anta att de personer som ägnar sig åt denna brottslighet också känner till att de riskerar fängelsestraff om de åker fast. Det är också så, att de som väljer den vägen hittar information om var man bör leta även utan internet eftersom samma information finns öppen och tillgänglig i litteratur på bibliotek och i allmänna arkiv.

Motionerna 2012/13:Kr209 (SD) yrkandena 1–3 och 2012/13:Kr335 (SD) yrkandena 1–3 och 9–12 avstyrks därmed.

Statens ansvar för kulturresevat

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om statens ansvar för kulturresevat bl.a. med hänvisning till att behovet av resurser prövas av regeringen i det årliga budgetarbetet.

Motionen

Helene Petersson i Stockaryd och Thomas Strand (båda S) begär i motion 2012/13:Kr284 ett tillkännagivande om statens långsiktiga ansvar för landets kulturresevat. Motionärerna anför att Riksantikvarieämbetet har satt som mål att landet ska ha 100 kulturresevat. Samtidigt som nya resevat bildas har emellertid inga nya pengar tillförts, utan allt fler resevat får dela på i stort sett samma anslag. Motionärerna anser att om det fattas beslut om nya resevat så måste också anslaget ses över.

Utskottets ställningstagande

Enligt 7 kap 9 § miljöbalken har länsstyrelser och kommuner möjlighet att bilda kulturresevat för att bevara ”värdefulla kulturpräglade landskap”. Enligt förarbetena är det landskapets kulturbärande helhet som ska skyddas och här spelar bebyggelsen en stor roll (prop. 1997/98:45). Kulturarvsutredningen talade om t.ex. kompletta herrgårdsmiljöer med mark och byggnader, byar med ålderdomlig bebyggelse, industrimiljöer med byggnader och anläggningar samt odlingslandskap med värdefulla objekt som t.ex. lador (SOU 1996:128). Kulturresevatsinstrumentet ska inte användas för att konstruera skydds zoner kring värdefulla byggnader. Däremot kan det finnas andra skäl för att inrätta sammansatta bebyggelsemiljöer som kulturresevat. Det kan exempelvis handla om att skydda eller möjliggöra pågående bruk, vårdinsatser eller verksamheter av pedagogisk natur.

För närvarande finns det ett fyrtiotal kulturresevat. Några särskilt avsatta medel för inrättande eller stöd för kulturresevat finns inte. Eventuellt stöd tas går från anslaget 7:2 Bidrag till kulturmiljövård efter beslut av aktuell länsstyrelse. Detta anslag uppgår till 251 718 000 kronor för 2013.

Utskottet har informerats om att Riksantikvarieämbetet för närvarande arbetar med att uppdatera de allmänna råden om kulturresevat.

Utskottet förutsätter att behovet av resurser för kulturmiljöarbetet inklusive bildande av kulturresevat prövas av regeringen i samband med det årliga budgetarbetet. Motion 2012/13:Kr284 (S) avstyrks.

Ideell fornminnesvård

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om ideell fornminnesvård med hänvisning till att många museer och kommuner redan arbetar aktivt med att sprida information.

Jämför reservation 11 (SD).

Motionen

I motion 2012/13:Kr336 av Mattias Karlsson och Per Ramhorn (båda SD) yrkas att regeringen snarast återkommer till riksdagen med förslag om hur omfattningen av den ideella fornminnesvården ska kunna ökas. Motionärerna anför att det på flera håll i landet bedrivs projekt där enskilda medborgare, skolklasser och föreningar erbjuds att bli "fadder" för ett fornminne. Som fadder får man en kortare utbildning, ofta i länsstyrelsens eller ett länsmuseums regi, i vård och skötsel och åtar sig sedan att göra fornminnet tillgängligt genom att röja sly, kontrollera informationsskyltar m.m. Motionärerna anser att det här finns en outnyttjad potential inom den ideella fornminnesvården och att staten med förbättrad marknadsföring och information skulle kunna uppnå stora vinster för fornminnesvården.

Bakgrund

Riksantikvarieämbetet redovisar i Handbok i fornminnesvård att fornminnesfaddrar som frivilligt hjälper till att vårda och skydda fornlämningar finns över hela Sverige. En fadder hjälper markägaren att hålla fornlämningen snygg och städad genom att klippa gräs och ta bort skräp. Riksantikvarieämbetet eller länsmuseet kan ge information om fadderverksamheten. Fadderverksamhet kan organiseras av länsmuseet, länsstyrelsen, kommunen eller Riksantikvarieämbetet. Att vara fadder innebär ofta ett långsiktigt åtagande.

Utskottets ställningstagande

Engagemang och ideellt arbete är av stor betydelse för att vårda och bevara kulturarvet. Utskottet konstaterar att det redan finns många fornminnesfaddrar och att länsmuseerna liksom många kommuner aktivt arbetar med att sprida information om fadderverksamheten. Utskottet anser inte att det behövs något ytterligare initiativ i frågan. Motion 2012/13:Kr336 (SD) avstyrks.

Svenskt kulturarvsår 2016

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om att inrätta 2016 som ett svenskt kulturarvsår.

Jämför reservation 12 (SD).

Motionen

Mattias Karlsson och Carina Herrestedt (båda SD) föreslår i motion 2012/13:Kr330 att man ska rikta fokus mot kulturområdet och vitalisera den kulturpolitiska debatten genom att samla det offentliga Sverige kring ett temaår med kulturpolitisk prägel. Motionärerna vill att regeringen utser 2016 till ett svenskt kulturarvsår med det primära syftet att stärka den gemensamma nationella identiteten och att uppmärksamma och hylla olika aspekter av den traditionella folkliga svenska kulturen.

Utskottets ställningstagande

I likhet med vad regeringen anförde om ett särskilt temaår för barn- och ungdomskultur (prop. 2006/07:1 utg.omr. 17) anser utskottet att en satsning på ett särskilt år riskerar att bli kortsiktigt och innebära onödig byråkrati. Det är i stället viktigt att långsiktigt vidareutveckla arbetet på kulturarvsområdet. Utskottet anser inte att det ska inrättas ett särskilt kulturarvsår 2016. Motion 2012/13:Kr330 (SD) avstyrks.

Centralt betygsarkiv för grund- och gymnasieskolan

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om ett centralt betygsarkiv för grund- och gymnasieskolan. Enligt den nya skollagen ska fristående skolor lämna över slutbetyg eller betygsdokument som en elev får efter fullföljd gymnasieutbildning till den kommun där skolan ligger. Kommunen är skyldig att förvara allmänna handlingar.

Motionen

I motion 2012/13:Kr272 föreslår Krister Hammarbergh (M) att regeringen ser över möjligheten att införa ett centralt betygsarkiv för grund- och gymnasieskolan. Motionären konstaterar att fristående skolor inte omfattas av arkivlagens bestämmelser om att bevara betyg. För att säkerställa att varje elev får sina handlingar sparade oavsett vilken skola eleven har gått på

och oavsett om skolan drabbas av omständigheter som gör att den stängs eller utsätts för exempelvis brand och stöld bör ett centralt betygsarkiv införas anser motionären. Ett sådant register bör lämpligen avgiftsfinansieras.

Utskottets ställningstagande

I den nya skollagen (2010:800) föreskrivs i 29 kap. 18 § att huvudmannen för en fristående skola där betyg sätts ska lämna över elevernas slutbetyg eller de betygsdokument som eleven får efter fullföljd gymnasieutbildning till den kommun där skolan ligger. Den nya skollagen tillämpas fr.o.m. den 1 juli 2011 och gäller således fr.o.m. läsåret 2011/12.

Vidare framgår av arkivlagen (1990:782) att kommunerna har skyldighet att förvara allmänna handlingar. Betyg som förvaras i en kommun i enlighet med skollagens bestämmelser omfattas därmed av arkivlagens bestämmelser.

Motion 2012/13:Kr272 (M) är i huvudsak tillgodosedd och avstyrks därmed.

Digitalisering och spridning av svensk dagspress

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om digitalisering och spridning av svensk dagspress med hänvisning bl.a. till förslagen i proposition 2012/13:141 om förbättrade möjligheter till licensiering av upphovsrätt.

Motionen

I motion 2012/13:Kr325 av Eva Lohman och Elisabeth Björnsdotter Rahm (båda M) föreslås ett tillkännagivande om vad som anförs i motionen om digitalisering och spridning av svensk dagspress. Motionärerna pekar på att svensk dagspress i dagsläget mikrofilmats. En spridning på nätet förutsätter att statsanslaget omfördelas från mikrofilm till digitalisering samt att budgetmedel allokeras för att betala avtalslicenser.

Utskottets ställningstagande

Kungl. biblioteket (KB) har i uppdrag att bevara och tillgängliggöra pliktlevererad dagspress vilket i dag sker via mikrofilmning. Enligt uppgift vill KB övergå till att digitalisera pliktlevererad dagspress och sedan sprida digitala kopior till universitetsbiblioteken. För att detta ska vara möjligt krävs en avtalslicens.

I proposition 2012/13:141 Förbättrade möjligheter till licensiering av upphovsrätt lämnas förslag som syftar till att skapa större möjligheter för användare av upphovsrättsligt skyddade verk, t.ex. musik, litteratur och bilder, att med en organisation som företräder upphovsmän ingå avtal som ger rätt att även använda verk av upphovsmän som inte ingår i organisationen (avtalslicens).

Myndigheter och företag ges möjlighet att ingå sådana avtal för digital kopiering och tillgängliggörande av verk för att tillgodose behovet av information inom verksamheten. Bibliotek och arkiv ges motsvarande möjlighet för att kunna digitalisera och tillgängliggöra sina egna samlingar.

Utskottet påminner om att det är regeringens uppgift att i budgetprocessen överväga vilka resurser som bör avsättas till KB. Motion 2012/13:Kr325 (M) avstyrks.

Visby ringmur

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om förvaltningsansvaret för Visby ringmur.

Motionen

I motion 2012/13:Kr211 begär Christer Engelhardt (S) ett tillkännagivande om underhållet av Visby ringmur. En förvaltningsutredning ser för närvarande över ansvaret för Visby ringmur. Motionären anser att oavsett vad utredningen kommer fram till är det viktigt att underhållet av muren ges långsiktiga och stabila förutsättningar.

Bakgrund

Visby ringmur ägs, med undantag av tre torn, av Region Gotland. Riksantikvarieämbetet ansvarar för förvaltningen av muren och gör det genom att låta Gotlands Museum sköta förvaltningen enligt en vårdplan. Frågan om den framtida förvaltningen av ringmuren har diskuterats mellan Riksantikvarieämbetet och Region Gotland. Även Länsstyrelsen i Gotlands län har deltagit i diskussionerna.

Diskussionen har startats med anledning av den nu pågående utredningen om omstrukturering av statens bestånd av vissa kulturfastigheter (dir. 2012:7, 2012:104). Utredningen har i uppdrag att klarlägga vilka fastigheter och byggnader som är kulturhistoriskt värdefulla för staten i bl.a. Fortifikationsverkets, Riksantikvarieämbetets, Sjöfartsverkets och Trafikverkets förvaltning och som bör ägas av staten. Utredaren ska vidare föreslå en samlad förvaltning av statliga myndigheters kulturhistoriskt värdefulla fastigheter hos en myndighet, Statens fastighetsverk. I uppdraget ingår

också att inventera vilka kulturhistoriskt värdefulla fastigheter som av kulturhistoriska eller andra skäl inte behöver ägas av staten, och som därmed kan avyttras. Utredningen ska lämna sina förslag senast den 2 september 2013.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att riksdagen bör avvakta utredningens rapport om statens bestånd av vissa kulturfastigheter. Motion 2012/13:Kr211 (S) avstyrks därmed.

Bastun som kulturarv

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om bastun som kulturarv.

Motionen

I motion 2012/13:Kr286 pekar Nina Lundström (FP) på att sjöbodan med bastu har funnits lång tid tillbaka i tiden. Trots det finns det tecken på att bygglov avstyrks av principiella skäl även om det gäller att ersätta gamla befintliga byggnader och ugnar. Sjöbodan med eller utan bastu, liksom kallbadhus, är en del av vår kultur och bör enligt motionären värnas och bevaras för kommande generationer. Hur bastun som kulturarv ska värnas behöver belysas. Detta bör riksdagen enligt motionären ge regeringen till känna.

Utskottets ställningstagande

Enligt lagen om kulturminnen m.m. finns det möjlighet att byggnadsminnesförklara en byggnad som är synnerligen märklig genom sitt kulturhistoriska värde eller som ingår i ett kulturhistoriskt synnerligen märkligt bebyggelseområde. Utskottet anser emellertid inte att det finns anledning att skydda samtliga sjöbodan med eller utan bastu. Utskottet vill påpeka att även andra intressen måste vägas in vid bygglov, t.ex. strandskydd. Motion 2012/13:Kr286 (FP) avstyrks.

Placering av statyer m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om placering av statyer m.m.

Motionen

Annikka Lillemets och Valter Mutt (båda MP) föreslår i motion 2012/13:Kr316 att regeringen ska återkomma med förslag till lagstiftning om placering av statyer och utsmyckning av torg och andra offentliga platser. De symboler och monument som ett samhälle väljer att visa upp på centrala platser säger mycket om vilka värderingar det vilar på, anför motionärerna. Krigarkungar som Gustav II Adolf och Karl XII passar enligt motionärerna sällsynt illa som symboler för vårt nutida Sverige. Uttryck för fred, tolerans, mångfald, frihet och solidaritet passar bättre.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar den uppfattning som regeringen ger uttryck för i den nu aktuella propositionen att det tillhör kulturpolitikens kärnuppgifter att främja ett levande kulturarv som är angeläget för medborgarna i dag och som bevaras för kommande generationer. Det gäller dels det kulturella arv som har överlämnats från tidigare generationer, dels det som formas i dagens samhälle. Kulturarvet ger perspektiv på samhället och dess utveckling och berikar människors liv. Det visar de värderingar som var förhärskande vid varje given tid. Det är därför enligt regeringen angeläget att vi inte enbart värnar den del av kulturarvet som vi tycker stämmer med vår egen tids värderingar, utan även låter kulturarvet få återspegla värderingar från andra tider.

Vad gäller framtida utsmyckningar av gator och torg vill utskottet hänvisa till att regeringen har gett Statens konstråd i uppdrag att samverka med Statens centrum för arkitektur och design (tidigare Arkitekturmuseet), Boverket och Riksantikvarieämbetet för att vidareutveckla och stärka en helhetssyn i planeringen och gestaltningen av offentliga miljöer. Genom samverkan mellan myndigheterna ska goda exempel spridas på hur plats-specifik konstnärlig utformning och en medveten arkitektur kan ingå i och bidra till en helhetsplanering av offentliga områden, platser eller byggnader. Statens konstråd ska redovisa och kommentera uppdragets genomförande i en särskild rapport till Regeringskansliet (Kulturdepartementet). Rapporten ska utformas i samverkan med de andra myndigheterna och redovisas senast den 22 februari 2014.

Sedan 2009 har Boverket, Riksantikvarieämbetet, Formas och Statens centrum för arkitektur och design arbetat med två regeringsuppdrag för att främja hållbar stadsutveckling. Syftet med uppdragen har varit att medverka till en ökad samverkan inom politikområden med ansvar för stadsplanering, boendefrågor, arkitektur och kulturmiljö. Sociala och kulturella aspekter samt arkitekturens roll har särskilt lyfts fram. Boverket har i dagarna presenterat en slutrapport av regeringsuppdraget Främjande av hållbar stadsutveckling (rapport 2013:10). I rapporten presenteras förslag för

den närmaste treårsperioden på aktiviteter inom sakområdena urban utveckling och social inkludering, fysisk planering och stadsbyggnad, arkitektur, internationell samverkan och forskning.

Motion 2012/13:Kr316 (MP) avstyrks därmed.

Nationalmuseum och Nobelmuseet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om Nationalmuseum och ett nytt Nobelmuseum.

Jämför reservation 13 (S).

Motionen

I kommittémotion 2012/13:Kr320 av Gunilla Carlsson i Hisings Backa m.fl. (S) yrkandena 13 och 14 begärs tillkännagivanden om dels Nationalmuseum, dels ett nytt Nobelmuseum. Motionärerna välkomnar att regeringen stödjer Nobelstiftelsens arbete för att skapa ett Nobel Prize Center. De ser dock ett problem med den placering för ett nytt Nobelmuseum som anvisats av Stockholms stad, nämligen på tomten bakom Nationalmuseum. Detta omöjliggör en utbyggnad av Nationalmuseum vilket behövs för att skapa ett Nationalmuseum i världsklass. Det räcker inte med en ombyggnad av det nuvarande Nationalmuseum, det behövs en utbyggnad anser motionärerna.

Bakgrund

I budgetpropositionen 2012/13:1, utgiftsområde 17, redovisar regeringen att Nationalmuseum tillförs ytterligare 10 miljoner kronor fr.o.m. 2013 för en renovering av byggnaden. Utskottet har i betänkande 2012/13:KrU1 tillstyrkt budgeten för utgiftsområde 17 för budgetåret 2013 och riksdagen har beslutat om budgeten (rskr. 2012/13:106). Museet stängdes i februari 2013. Det mer påtagliga ombyggnadsarbetet beräknas komma i gång i augusti 2014 och pågå i ca 2,5 år. Enligt planeringen ska museet öppna igen 2017.

Regeringen redovisade också i propositionen att Nobelstiftelsen och Stockholms stad i december 2011 undertecknade en principöverenskommelse om att verka för ett Nobel Prize Center på den mark som staden äger på Blasieholmen. Detta center är avsett att inrymma ett nytt Nobelmuseum och lokaler för symposier, seminarier m.m. Regeringen såg positivt på att ett Nobel Prize Center byggs i Stockholm och avser att bidra till driften av verksamheten när den beräknas inledas 2018. För de tre första verksamhetsåren beräknas det statliga bidraget uppgå till 30 miljoner kronor per år.

Utskottets ställningstagande

Diskussionen kring renoveringen av Nationalmuseum har pågått under många år. I betänkande 2011/12:KrU9 kunde emellertid utskottet konstatera att det förslag som Statens fastighetsverk (SFV) då presenterat gav förutsättningar för att utveckla Nationalmuseum ytterligare. Den publika ytan ökar och utställningslokalkerna klimatiseras med ett flexibelt och resurseffektivt system, vilket ger större möjlighet att visa de egna samlingarna och säkerställa fortsatta inlån av konst från museer världen över. Utskottet ansåg det därför mycket positivt att SFV fått i uppdrag att gå vidare med projekteringen inför renoveringen. Nationalmuseum är nu stängt och finns i tillfälliga lokaler på Fredsgatan 12 i Stockholm samtidigt som man har ökat sin närvaro på olika museer runt om i Sverige.

Även frågan om ett nytt Nobelmuseum har varit aktuell under lång tid. Det är därför mycket positivt att det nu finns en principöverenskommelse mellan Stockholms stad och Nobelstiftelsen.

Utskottet avstyrker därmed motion 2012/13:Kr320 (S) yrkandena 13 och 14.

Rullande och flytande kulturarv

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om ansvaret för det rullande och flytande kulturarvet. Frågan bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Jämför reservation 14 (S).

Motionen

I kommittémotion 2012/13:Kr320 av Gunilla Carlsson i Hisings Backa m.fl. (S) yrkande 15 begärs ett tillkännagivande om ansvaret för det rullande och flytande kulturarvet. Motionärerna pekar på att det saknas långsiktiga finansieringslösningar för statens trafikhistoriska samlingar (flyg, järnväg och väg) och att verksamheten är nedläggningshotad. Uppgiften att prioritera mellan bevarande av kulturarvet och den dagliga driften och förvaltningen hos myndigheter och bolag bör enligt motionärerna inte avgöras år från år. Det är viktigt att finna långsiktiga lösningar och regeringen bör därför se över frågan och återkomma till riksdagen med förslag.

Bakgrund

Luftfartsverket stod tillsammans med företag och föreningar för flygintresserade och Stiftelsen Tekniska museet bakom bildandet av en stiftelse i avsikt att starta ett luftfartsmuseum på Arlanda. Stiftelsen trädde i likvida-

tion 2002 och flygsamlingen om 50 civila flygplan har kvarstått hos ägaren Luftfartsverket samt vårdats och i mindre utsträckning visats av en ideell förening.

I samband med att Trafikverket bildades den 1 april 2010 sammanfördes Sveriges Järnvägsmuseum från Banverket och Vägverkets museum från Vägverket till en s.k. resultatenhet med namnet Trafikverkets museer. Den sammanlagda verksamhetsvolymen netto för museerna var under 2010 och 2011 drygt 40 miljoner kronor. För att klara anslagsneddragningen genomfördes och beslutades om kraftiga effektiviseringar av Trafikverkets museer; Sveriges Järnvägsmuseums verksamhet i Ängelholm överfördes den 1 januari 2012 till Ängelholms kommun och Sveriges Vägsmuseums utställning i Borlänge lades ned under 2012 för att sammanföras med verksamheten vid Järnvägsmuseet i Gävle.

Den 16 februari 2012 gav regeringen Trafikverket i uppdrag att föreslå riktlinjer, finansiering och former för förvaltning samt tillgängliggörande av kulturhistoriskt värdefulla samlingar inom transportområdet. I uppdraget ingick att föreslå hur samlingarna långsiktigt bör förvaltas och tillgängliggöras. Trafikverket redovisade uppdraget den 16 april 2012.

Verket föreslog att Trafikverkets museer och Luftfartsverkets samlingar skulle föras över till Kulturdepartementets ansvarsområde för att drivas i lämplig myndighetsform. Detta skulle finansieras genom att 40 miljoner kronor permanent skulle överföras från Trafikverket och 7 miljoner kronor från Luftfartsverket.

Regeringen har efter att rapporten avlämnats gett Trafikverket ett tilläggsuppdrag att föreslå formerna för förvaltning och finansiering inklusive medfinansiering av de kulturhistoriska samlingarna inom luftfartsområdet. Den 20 mars 2013 lämnade Trafikverket förslag till förvaltning av de kulturhistoriskt intressanta samlingarna inom luftfartsområdet.

Båda rapporterna bereds för närvarande inom Näringsdepartementet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att regeringens fortsatta beredning av frågan bör avvaktas. Motion 2012/13:Kr320 (S) yrkande 15 avstyrks därmed.

Statligt stöd till vissa museer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår tre motioner om statligt stöd till vissa museer bl.a. med hänvisning till kultursamverkansmodellen och det regionala ansvaret.

Motionerna

Arbetslivsmuseer

Désirée Liljevall (S) begär i motion 2012/13:Kr219 att regeringen ska se över möjligheten att införa driftsbidrag för arbetslivsmuseer. Motionären pekar på att det förutom projektbidrag som kan sökas hos Riksantikvarieämbetet inte förekommer några statliga bidrag till driften av de ca 1 400 arbetslivsmuseerna runt om i Sverige.

Klostermuseet i Vadstena

I motion 2012/13:Kr292 av Anna-Lena Sörenson m.fl. (S) yrkas att regeringen ska se över möjligheterna för en mer långsiktigt tryggad verksamhet vid Sancta Birgitta Klostermuseum i Vadstena. Museet drivs av Birgittastiftelsen, som är en ideell förening. Museet finansierar projekt och utställningar genom sponsring, fondmedel, privata bidrag och entréavgifter, men saknar en långsiktig finansieringslösning.

Nobelmuseet i Karlskoga

I motion 2012/13:Kr281 av Elisabeth Svantesson (M) föreslås ett tillkännagivande till regeringen om att Nobelmuseet i Karlskoga ska betraktas som en nationell angelägenhet och därmed stödjas för fortsatt utveckling. Motionären anför att Nobelmuseet i Karlskoga är ett viktigt komplement till Nobelmuseet i Stockholm. Museet fokuserar på Alfred Nobel som person och historien bakom Nobelpriset, Nobels testamente och dess intentioner. Här finns också Alfred Nobels laboratorium.

Bakgrund

Arbetslivsmuseerna

Under 2013 fördelar Riksantikvarieämbetet 6 miljoner kronor i form av projektbidrag till arbetslivsmuseer. Anslaget ökades från 4 miljoner kronor 2009 till 6 miljoner kronor 2010.

Arbetslivsmuseernas samarbetsråd (ArbetSam) är en ideell förening vars ändamål är att utifrån ett underifrånperspektiv främja och utveckla bevarandet och gestaltandet av industrisamhällets framväxt och kulturarv. I denna uppgift ingår att verka för en helhetssyn där arbetsliv, teknik, produktionsprocesser, sociala förhållanden, folkbildning, kultur samt fackligt och politiskt arbete tydliggörs. I centrum står arbetsplatser och andra historiska miljöer med anknytning till arbetet. År 2012 hade samarbetsrådet 450 medlemmar. Totalt finns det mer än 1 400 arbetslivsmuseer, varav många drivs ideellt.

Klostermuseet i Vadstena

Klostermuseet i Vadstena förvaltas av den ideella föreningen Birgittastiftelsen. Till föreningens uppgifter hör att visa klostermuseet för allmänheten och att aktivt främja forskning och undervisning med utgångspunkt i den

heliga Birgittas verk. Detta sker genom tvärvetenskapligt samarbete med svenska och utländska forskare, universitet och högskolor samt andra organisationer med likartad inriktning.

Birgittastiftelsen förvaltade tidigare ett större område runt kyrkan som bl.a. innefattade Klosterhotellet, vilket bidrog till finansiering av bl.a. museet. När Statens fastighetsverk tog tillbaka ansvaret för hela området, med undantag av kyrkan som har avstyckats till en egen fastighet, försvagades stiftelsens ekonomi. Under den senaste tioårsperioden har ekonomin försämrats alltmer och man har varit tvungen att säga upp personal på museet. Stiftelsen får inga bidrag utan lever helt på kapitalet och entréavgifter.

Nobelmuseet i Karlskoga

Museiverksamheten i Karlskoga startades på 1970-talet med sommarutställningar om Alfred Nobel. År 1982 grundades Stiftelsen Alfred Nobels Björkborn med museinamnet Nobelmuseet i Karlskoga. Stiftarna utgörs av Nobelstiftelsen, Karlskoga kommun, Saab Dynamics AB och Akzo Nobel AB. Ordförande är landshövdingen i Örebro län.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill betona att staten har en viktig roll då det gäller att uppmuntra och stödja museiväsendet. Formerna för detta har dock ändrats under senare år i och med införandet av kultursamverkansmodellen, som överlämnar ett större ansvar till den regionala nivån vad gäller prioriteringar av hur de statliga medlen bäst används för att uppnå de kulturpolitiska målen.

Här bör även nämnas det stöd som ges genom Riksutställningar, som samlar in och förmedlar kunskaper och erfarenheter samt erbjuder teknik- och metodstöd till arrangörer och producenter av utställningar oavsett om de har ett offentligt uppdrag eller arbetar på ideell basis.

Statliga medel avsätts vidare så att icke-statliga kulturlokaler kan få statligt stöd vid ny- eller ombyggnad av lokalerna. Anslaget 1:5 Stöd till icke statliga kulturlokaler uppgår i år till 9,9 miljoner kronor.

Vidare har Riksförbundet för Sveriges museer fått en allt tyngre position och erhåller statligt stöd för att kunna utveckla sin roll som en samlande aktör inom museisektor i dess helhet. Riksförbundet hanterar professionsrelaterade frågor som innefattar bl.a. utbildning, kompetensutveckling och internationellt samarbete inom museisektorn.

Utskottet avstyrker därmed motionerna 2012/13:Kr219 (S), 2012/13:Kr281 (M) och 2012/13:Kr292 (S).

Studieresor till Auschwitz-Birkenau

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om studieresor till Auschwitz-Birkenau m.m.

Motionen

I motion 2012/13:Kr300 av Mikael Oscarsson (KD) föreslås ett tillkännagivande om att Sverige bör se över möjligheterna att bidra till restaureringen av förintelselägret i Auschwitz-Birkenau och att underlätta för elever och lärare att göra studieresor dit. Regeringen bör enligt motionären undersöka möjligheten att avsätta medel i en fond som exempelvis Forum för levande historia kan förvalta, varifrån skolor kan söka medel för studieresor till platser som Auschwitz-Birkenau så att fler elever och lärare ska få möjlighet att besöka dessa platser.

Bakgrund

Utskottet behandlade en motion om skolresor till koncentrationsläger senast i betänkande 2010/11:KrU6. Utskottet betonade då att Forum för levande historia har ett mycket viktigt uppdrag att – med utgångspunkt i Förintelsen – arbeta med frågor som rör tolerans, demokrati och mänskliga rättigheter. Genom förmedling och kunskapsuppbyggnad och med stöd i forskning bedrivs kulturverksamhet, seminarier, föreläsningar och debatt m.m. Verksamheten syftar till att stärka människors vilja att aktivt verka för alla människors lika värde. Utskottet hänvisade vidare till sitt uttalande i betänkande 2008/09:KrU1 då utskottet framhöll att det delade motionärernas bedömning av värdet av resor till Förintelsens koncentrationsläger men inte ansåg att Forum för levande historias anslag skulle användas för ett sådant ändamål. Utskottet vidhöll denna uppfattning.

I betänkande 2009/10:KrU10 behandlade utskottet en motion om stöd till restaureringen av förintelselägret och erinrade då om att de länder som har undertecknat Unescos världsarvskonvention har förbundit sig att vårda de världsarvsområden som finns på det egna territoriet. Sverige bidrog 2009 med 1 miljon kronor till The Auschwitz-Birkenau Foundation. Medlen anvisades från utgiftsområde 5 Internationell samverkan, anslaget Freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet. Utskottet ansåg att det var regeringens uppgift att i anslutning till budgetarbetet avgöra om denna satsning skulle fortsätta och hur den i så fall skulle finansieras.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sitt tidigare ställningstagande och avstyrker därmed motion 2012/13:Kr300 (KD).

Tidigare behandlade förslag

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om kulturarvsfrågor som är likalydande eller snarlika med motioner som riksdagen relativt nyligen har tagit ställning till.

Utskottets ställningstagande

Utskottet avstyrkte i april 2012 (bet. 2011/12:KrU9) och i maj 2011 (bet. 2010/11:KrU10) motionsyrkanden som är likalydande eller snarlika nedanstående yrkanden. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag. Utskottet anser därför att yrkandena nedan kan behandlas i förenklad form. Samtliga yrkanden avstyrks därmed.

Motion 2012/13:Kr215 av Annelie Enochson och Mikael Oscarsson (båda KD)

- om vikten av att informera om antisemitismen, nazismen och kommunismen (yrkande 1)
- med begäran om en redogörelse för vidtagna åtgärder mot antisemitismen, nazismen och kommunismen (yrkande 2).

Motion 2012/13:Kr216 av Pia Nilsson (S) om att undersöka möjligheterna för staten att ta ett större ekonomiskt ansvar för Sala silvergruva.

Motion 2012/13:Kr232 av Louise Malmström och Helén Pettersson i Umeå (båda S) om att se över möjligheterna att återinföra fri entré till våra statliga museer.

Motion 2012/13:Kr234 av Maria Lundqvist-Brömster (FP) om att utreda förutsättningarna för att inrätta ett nationellt skogsmuseum med lokalisering i Lycksele.

Motion 2012/13:Kr236 av Elisabeth Björnsdotter Rahm (M) om att se över förutsättningarna för att inrätta ett nationellt skogsmuseum med lokalisering i Lycksele.

Motion 2012/13:Kr239 av Leif Pagrotsky (S) om ett förändrat uppdrag för Forum för levande historia.

Motion 2012/13:Kr241 av Louise Malmström m.fl. (S) om att inleda en dialog om möjligheterna att genom statligt stöd underlätta för Arbetets museum att fortsätta att driva EWK-museet för politisk illustrationskonst.

Motion 2012/13:Kr258 av Hans Backman (FP) om att Riksantikvarieämbetet i samverkan med länsstyrelserna bör göra en inventering av folkrorelsebyggnader, som grund för kommande bedömningar av vilka som har särskilt stort bevarandevärde.

Motion 2012/13:Kr259 av Ulf Nilsson m.fl. (FP)

- om att stödja utvecklingen av ett arkeologiskt center vid fyndplatsen Uppåkra (yrkande 1)
- om Kulturdepartementets ansvar för resurser till Lunds universitets historiska museum för omhändertagande av fornfynd (yrkande 2).

Motion 2012/13:Kr260 av Ulf Nilsson m.fl. (FP) om Dag Hammarskjölds Backåkra vad avser verksamheten och fastigheten.

Motion 2012/13:Kr263 av Staffan Danielsson (C) om att utreda möjligheten att bevilja Arbetets museum statsbidrag för att driva EWK-museet för politisk illustrationskonst vidare.

Motion 2012/13:Kr266 av Tuve Skånberg (KD) om att skydda Österlens fiskelägen enligt kulturminneslagen.

Motion 2012/13:Kr271 av Krister Hammarbergh (M) om att fastslå att Bodens fästning är ett kulturarv av nationellt intresse.

Motion 2012/13:Kr275 av Gustav Nilsson (M) om fortsatt upplysning om kommunismens brott.

Motion 2012/13:Kr282 av Johan Johansson (M) om att se över förutsättningarna för att byggnadsminnesförklara radiobunkern.

Motion 2012/13:Kr287 av Bo Bernhardsson m.fl. (S) om att snarast ta initiativ till att bevara Dag Hammarskjölds Backåkra.

Motion 2012/13:Kr288 av Caroline Helmersson Olsson m.fl. (S) om att behålla Mälsäckers slott i statlig ägo.

Motion 2012/13:Kr301 av Carin Runeson och Olle Thorell (båda S) om Ekomuseum Bergslagen.

Motion 2012/13:Kr303 av Helén Pettersson i Umeå (S) om att statliga Moderna Museet bör få i uppdrag att se över möjligheterna att starta en filial i Umeå.

Motion 2012/13:Kr306 av Gunnar Andrén (FP)

- om en nationell och internationell insamling till Alfred Nobels minne (yrkande 1)
- om finansiering av Nobel Prize Center i Stockholm och/eller Oslo till Alfred Nobels minne (yrkande 2).

Motion 2012/13:Kr307 av Gunnar Andrén (FP) om Kirunasvenskarna och deras okända öde i dåtida Sovjetunionen.

Motion 2012/13:Kr308 av Gunnar Andrén (FP) om att låta Riksantikvarieämbetet ansöka hos Unesco om att flyttningen av Kiruna stad förs upp på Unescos världsarvslista och att därmed kunna verka för att stöd från Europeiska unionen utgår för den kulturgärning flyttningen och dokumentationen av att flytta en stad innebär.

Motion 2012/13:Kr310 av Mattias Karlsson och Per Ramhorn (båda SD) om att utreda möjligheten att i samarbete med Svenska kyrkan upprätta ett nationellt kyrkohistoriskt museum.

Motion 2012/13:Kr317 av Mehmet Kaplan (MP) om bearbetande av Sveriges deltagande i den transatlantiska slavhandeln.

Motion 2012/13:Kr318 av Thoralf Alfsson (SD) om att utreda möjligheten att inrätta ett museum för regalskeppet Kronan, regalskeppet Svärdet och amiralskeppet Mars på Öland eller i Kalmar.

Motion 2012/13:Kr320 av Gunilla Carlsson i Hisings Backa m.fl. (S) om kulturmiljöer till minne av kända svenskar (yrkande 23).

Motion 2012/13:Kr332 av Mattias Karlsson och Per Ramhorn (båda SD)

- om att utreda möjligheten att införa ett svenskt fartygsvärn (yrkande 1)
- om att utreda möjligheterna att stärka lagskyddet för kulturhistoriskt skyddsvärda fartyg (yrkande 2).

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Uppföljning av målen m.m., punkt 2 (MP, V) av Tina Ehn (MP) och Bengt Berg (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2012/13:Kr6 av Tina Ehn och Agneta Börjesson (båda MP) yrkandena 1 och 5.

Ställningstagande

Vi har ingen invändning mot de föreslagna målen men anser att dessa måste gå att följa upp och utvärdera. Målen bör därför kompletteras med en vägledning om hur de kan nås och inom vilken tidsperiod det ska ske.

Det är viktigt att vid arbete med kulturmiljön ha en öppen hållning för minoritetens historia, för det interkulturella och det internationella perspektivet i kulturmiljön och för kunskaper om de historiska sammanhangen. Också detta måste följas upp.

Vad vi här anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Därmed bör riksdagen bifalla motion 2012/13:Kr6 (MP) yrkandena 1 och 5.

2. Ansvaret för att skydda och vårda kulturmiljöer, punkt 3 (MP, V) av Tina Ehn (MP) och Bengt Berg (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar 1 kap. 1–2 §§ regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. och tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen proposition 2012/13:96 punkt 1 i denna del och motion 2012/13:Kr6 av Tina Ehn och Agneta Börjesson (båda MP) yrkande 2.

Ställningstagande

I de inledande bestämmelserna i lagen om kulturminnen m.m. pekas på länsstyrelsernas förnyade ansvar. I dag har länsstyrelsen ett ansvar för tillsynen över kulturminnesvården i ett län. Enligt den nya lydelsen har länsstyrelsen ansvar för det statliga kulturmiljöarbetet i länet. Vi anser att om det utpekade ökade ansvaret medför ökade kostnader bör även budgeten för länsstyrelsernas verksamhet ökas. Om länsstyrelserna får ett utökat ansvar ska även finansieringen öka. Detta är en fråga som bör ingå i en uppföljning av verksamheten.

Vad vi här anfört om att följa upp länsstyrelsernas utökade ansvar bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Därmed bör riksdagen bifalla motion 2012/13:Kr6 (MP) yrkande 2.

3. Ortnamn och namn som har godkänts av Lantmäteriet, punkt 4 (SD)

av Adam Marttinen (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar 1 kap. 4 § regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. och tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen proposition 2012/13:96 punkt 1 i denna del och motionerna 2012/13:Kr311 av Mattias Karlsson och Per Ramhorn (båda SD) och 2012/13:Kr338 av Mattias Karlsson (SD).

Ställningstagande

Jag har inget att invända mot förslaget att även meänkieli ska omnämnas i hänsynsregeln om god ortnamnsed, men jag vänder mig mot att Lantmäteriet för några år sedan började stryka många av de svenska ortnamnen på landets fjällkartor. Kvar blev enbart de ursprungliga samiska namnen. Motivet till förändringen var att man på Lantmäteriet upplevde att det var "rörligt" att ha med både den svenska och den samiska stavningen. Jag anser därför att regeringen bör återkomma med förslag om hur tillämpningen av bestämmelserna om god ortnamnsed ska kunna skärpas så att svenska namn alltid är med.

Vad jag nu anfört med anledning av motionerna 2012/13:Kr311 (SD) och 2012/13:Kr338 (SD) bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

4. Tidsgräns vid 1850, punkt 5 (SD)

av Adam Martinen (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår 2 kap. 1, 1a, 3 och 4 §§ regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. och tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Kr7 av Margareta Larsson (SD) yrkande 1 och avslår proposition 2012/13:96 punkt 1 i denna del.

Ställningstagande

Jag vänder mig emot regeringens förslag om att införa en fast tidsgräns vid ett specifikt årtal, inte minst då jag instämmer i den grundläggande premissen som regeringen själv lägger fram om att fornlämningsdefinitionen ska vara hållbar i ett långt tidsperspektiv. Därför bör riksdagen avslå propositionens förslag om en tidsgräns vid 1850 och bifalla motion 2012/13:Kr7 (SD) yrkande 1.

5. Alternativ tidsgräns vid 150 år, punkt 6 (SD)

av Adam Martinen (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Kr7 av Margareta Larsson (SD) yrkandena 2 och 3.

Ställningstagande

Jag anser att definitionen av fornlämningar ska omfatta lämningar som kan antas vara minst 150 år gamla. Jag anser också att det ska införas en övergångsbestämmelse om att varje lämning som enligt dagens regler omfattas av fornlämningsbegreppet per automatik ska tas upp för behandling av länsstyrelsen. Därmed förlängs skyddet av dem till dess att länsstyrelsen meddelat sitt beslut. Regeringen bör skyndsamt återkomma med förslag om detta. Vad jag nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Därmed bör riksdagen bifalla motion 2012/13:Kr7 (SD) yrkandena 2 och 3 och avslå propositionen i denna del.

6. Metallsökare, punkt 8 (MP)

av Tina Ehn (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar 2 kap. 18–20 §§ regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. och tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen proposition 2012/13:96 punkt 1 i denna del och motion

2012/13:Kr6 av Tina Ehn och Agneta Börjesson (båda MP) yrkande 4 och avslår motionerna

2012/13:Kr7 av Margareta Larsson (SD) yrkande 6 och

2012/13:Kr335 av Kent Ekeroth och Mattias Karlsson (båda SD) yrkandena 5–7.

Ställningstagande

Jag anser att det är angeläget att regelverket för metallsökare förtydligas så att det står i överensstämmelse med EU-rätten och ger skydd för kulturarvet. Liksom flera av remissinstanserna anser jag att det saknas en tydlig definition av vad som är en metallsökare. Ett förtydligande bör därför ske. Vad jag nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Därmed bör riksdagen bifalla motion 2012/13:Kr6 (MP) yrkandena 4 och 6 och propositionen punkt 1 i denna del samt avslå motionerna 2012/13:Kr7 (SD) yrkande 6 och 2012/13:Kr335 (SD) yrkandena 5–7.

7. Metallsökare, punkt 8 (SD)

av Adam Martinen (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår 2 kap. 18–20 §§ regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. och tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2012/13:Kr7 av Margareta Larsson (SD) yrkande 6 och

2012/13:Kr335 av Kent Ekeroth och Mattias Karlsson (båda SD) yrkandena 5–7 och

avslår proposition 2012/13:96 punkt 1 i denna del och motion

2012/13:Kr6 av Tina Ehn och Agneta Börjesson (båda MP) yrkande 4.

Ställningstagande

Jag anser att köp av, försäljning till och innehav av metallsökare endast ska tillåtas för personer med tillstånd att använda metallsökare. Vidare bör förbudet att använda metallsökare lättas upp när det gäller metallsökare som saknar kapacitet för att användas för plundring av fornminnen samtidigt som metallsökare med sådan kapacitet ska regleras strängare. Jag anser också att straffskalan för olovlig användning av metallsökare bör göras strängare. Vad jag nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Därmed bör riksdagen bifalla motionerna 2012/13:Kr7 (SD) yrkande 6 och 2012/13:Kr335 (SD) yrkandena 5–7 samt avslå propositionen punkt 1 i denna del och motion 2012/13:Kr6 (MP) yrkandena 4 och 6.

8. Svenska fyrar, punkt 10 (MP)

av Tina Ehn (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2012/13:Kr6 av Tina Ehn och Agneta Börjesson (båda MP) yrkande 3.

Ställningstagande

Jag vill lyfta fram de svenska fyrarna som speciella bebyggelser med kulturhistoriska värden, där fyrarna i sig är ett kapitel unik byggnadshistoria. Jag upplever att det i dag är oklart hur samordningen fungerar mellan Riksantikvarieämbetet och Statens fastighetsverk på platser som är besvärliga att nå, t.ex. fyrplatser. Regeringen bör se över frågan om samordning. Vad jag nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Det innebär att riksdagen bör bifalla motion 2012/13:Kr6 (MP) yrkande 3.

9. Den statliga arkeologiska uppdragsverksamheten, punkt 13 (SD)

av Adam Marttinen (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2012/13:Kr7 av Margareta Larsson (SD) yrkandena 4 och 5.

Ställningstagande

Jag anser att det inte behöver vara problematiskt att en myndighet ansvarar för uppföljning och tillsyn av verksamhet i egen regi. Jag delar inte heller regeringens utgångspunkt att en ökad konkurrens per automatik leder till bättre verksamhet på det uppdragsarkeologiska området. Det finns inte något egenvärde i att ha som målsättning att staten inte ska vara en dominerande aktör. Tvärtom kan det vara ett värde i sig att den som utför verksamheten också har det yttersta ansvaret för dess kvalitet. Därför bör regeringen inte genomföra den aviserade förändringen av den arkeologiska uppdragsverksamheten. Vad jag nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Därmed bör riksdagen bifalla motion 2012/13:Kr7 (SD) yrkandena 4 och 5.

10. Fornminnesbrott, punkt 16 (SD)

av Adam Marttinen (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2012/13:Kr209 av Björn Söder (SD) yrkandena 1–3 och

2012/13:Kr335 av Kent Ekeroth och Mattias Karlsson (båda SD) yrkandena 1–3 och 8–12.

Ställningstagande

Det är mycket viktigt att värna vår gemensamma historia och vårt kulturarv. Riksantikvarieämbetets utvärdering av länsstyrelsernas, polisens och åklagarnas hantering av misstänkta fornminnesbrott hamnar långt ned på prioriteringslistan. Jag anser att det krävs ett antal åtgärder. Straffsatserna för fornminnesbrott måste skärpas och det bör vara ekonomiskt kostsamt att förstöra eller skada en fornlämning. Regeringen bör också återkomma med förslag för att öka viljan att anmäla fornminnesbrott till polisen. Det behövs också förändringar i offentlighets- och sekretesslagen för att öka skyddet av fornlämningar. Vidare bör regeringen återkomma med förslag om att föremål av viss ålder eller kulturhistoriskt värde endast får handlas med efter att de registrerats hos staten. Det behövs också frivilligprojekt till skydd för Sveriges fornminnen. Vidare bör en amnesti för att lämna in föremål som härrör från fornminnesbrott införas. Regeringen bör även på andra sätt som man finner effektiva arbeta för att förebygga fornminnesbrott. Vad jag nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Därmed bör riksdagen bifalla motionerna 2012/13:Kr209 (SD) yrkandena 1–3 och 2012/13:Kr335 (SD) yrkandena 1–3 och 8–12.

11. Ideell fornminnesvård, punkt 18 (SD)

av Adam Marttinen (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2012/13:Kr336 av Mattias Karlsson och Per Ramhorn (båda SD).

Ställningstagande

För att komma närmare målet om en god fornminnesvård och ett kulturarv som är tillgängligt för alla medborgare krävs det förutom ökade statliga resurser till fornminnesvården också att den ideella fornminnesvården ökar. Jag anser att det finns en stor outnyttjad potential inom den ideella fornminnesvården och att staten med relativt små medel i form av förbättrad marknadsföring och ökad information kring fornminnesfaddrar m.m. skulle kunna uppnå stora vinster för fornminnesvården och tillgängligheten till kulturarvet. Riksdagen bör som sin mening tillkännage för regeringen att den bör återkomma med förslag kring hur omfattningen av den ideella fornminnesvården ska kunna öka. Därmed bör riksdagen bifalla motion 2012/13:Kr336 (SD).

12. Svenskt kulturarvsår 2016, punkt 19 (SD)

av Adam Marttinen (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2012/13:Kr330 av Mattias Karlsson och Carina Herrstedt (båda SD).

Ställningstagande

Jag föreslår att regeringen utser 2016 till ett svenskt kulturarvsår med det primära syftet att stärka den gemensamma nationella identiteten och att uppmärksamma och hylla olika aspekter av den traditionella folkliga svenska kulturen. Vad jag nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Därmed bör riksdagen bifalla motion 2012/13:Kr330 (SD).

13. Nationalmuseum och Nobelmuseet, punkt 25 (S)

av Gunilla Carlsson i Hisings Backa (S), Kerstin Engle (S), Per Svedberg (S), Christina Zedell (S), Agneta Gille (S) och Håkan Juholt (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 25 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Kr320 av Gunilla Carlsson i Hisings Backa m.fl. (S) yrkandena 13 och 14, båda i denna del.

Ställningstagande

Vi välkomnar att regeringen nu stöder Nobelstiftelsens arbete för att skapa ett Nobel Prize Center. Vi ser dock ett problem med den placering för ett nytt Nobelmuseum som har anvisats av Stockholms stad. Detta omöjliggör en utbyggnad av Nationalmuseum vilket behövs för att skapa ett Nationalmuseum i världsklass. Det räcker inte med en ombyggnad av det nuvarande Nationalmuseet utan det behövs en utbyggnad av museet. Vi anser fortfarande att marken bakom Nationalmuseum är mycket lämplig för att dels skapa ett modernt Nationalmuseum i världsklass, dels se vilka möjligheter det finns att skapa ett design- och formmuseum. Vi anser att regeringen bör se över frågan om Nationalmuseums framtid i ett sammanhang med att skapa ett nytt Nobelmuseum och fortsätta dialogen med Stockholms stad för att finna en lösning för båda institutionerna. Vad vi nu anfört bör riksdagen som mening ge regeringen till känna. Därmed bör riksdagen bifalla motion 2012/13:Kr320 (S) yrkandena 13 och 14.

14. Rullande och flytande kulturarv, punkt 26 (S)

av Gunilla Carlsson i Hisings Backa (S), Kerstin Engle (S), Per Svedberg (S), Christina Zedell (S), Agneta Gille (S) och Håkan Juholt (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 26 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2012/13:Kr320 av Gunilla Carlsson i Hisings Backa m.fl. (S) yrkande 15 i denna del.

Ställningstagande

Vi oroas av att det saknas långsiktig finansiering för statens trafikhistoriska samlingar (flyg, järnväg och väg) och att verksamheten är hotad. Det är bra att regeringen nu påbörjat en översyn av frågan. Det är dock angeläget att denna nu inte dras i långbänk utan att regeringen i budgetpropositionen återkommer med förslag om en långsiktig och säker finansiering. Vad vi nu anfört bör riksdagen som mening ge regeringen till känna. Därmed bör riksdagen bifalla motion 2012/13:Kr320 (S) yrkande 15.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2012/13:96 Kulturmiljöns mångfald:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1988:950) om kulturminnen m.m.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i miljöbalken.
3. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1918:163) med vissa bestämmelser om sjöfynd.
4. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i expropriationslagen (1972:719).
5. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1980:307) om skyldighet för utländska kärke att ställa säkerhet för rättegångskostnader.
6. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1984:983) om ensamrätt till bärgning.
7. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning.
8. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i begravningslagen (1990:1144).
9. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i minerallagen (1991:45).
10. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i arkivlagen (1990:782).
11. Riksdagen godkänner vad regeringen föreslår om upphävande av de nuvarande övergripande målen för verksamheten inom kulturmiljöområdet och införande av nya nationella mål för kulturmiljöarbetet (avsnitt 5).

Följdmotionerna

2012/13:Kr6 av Tina Ehn och Agneta Börjesson (båda MP):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att politiska mål även ska följas av en vägledning om hur dessa mål kan nås och inom vilken tidsperiod det ska ske.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behov av uppföljning av det ökade ansvaret och eventuella behov av finansiella justeringar.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om de svenska fyrarnas kulturhistoriska betydelse.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av ett förtydligande av begreppet metallsökare.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om kunskap om de historiska sammanhangen.

2012/13:Kr7 av Margareta Larsson (SD):

1. Riksdagen avslår proposition 2012/13:96 när det gäller förslaget i 7.2 om införande av en tidsgräns.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ändra den allmänna definitionen av fornlämningar så att den omfattar lämningar som kan antas vara minst 150 år gamla.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av övergångsbestämmelser vid en förändrad allmän definition av fornlämningar.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen i fråga om den arkeologiska uppdragsverksamheten.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen i fråga om ökad konkurrens på det uppdragsarkeologiska området.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen i fråga om regleringen av metallsökare.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2012

2012/13:Kr209 av Björn Söder (SD):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att skärpa straffen för kulturarvsbrott.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att förlänga preskriptionstiden för kulturarvsbrott.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att inrätta en nationell enhet med ansvar för utredningar av kulturarvsbrott.

2012/13:Kr211 av Christer Engelhardt (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om underhållet av Visby ringmur.

2012/13:Kr215 av Annelie Enochson och Mikael Oscarsson (båda KD):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att informera om antisemitism, nazism och kommunism.
2. Riksdagen begär att regeringen återkommer med en redogörelse för vidtagna åtgärder mot antisemitism, nazism och kommunism.

2012/13:Kr216 av Pia Nilsson (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att undersöka möjligheterna för staten att ta ett större ekonomiskt ansvar för Sala silvergruva.

2012/13:Kr217 av Christer Engelhardt (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om fornfynd.

2012/13:Kr219 av Désirée Liljevall (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa driftsbidrag till arbetslivsmuseer.

2012/13:Kr232 av Louise Malmström och Helén Pettersson i Umeå (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över möjligheterna att återinföra fri entré till våra statliga museer.

2012/13:Kr234 av Maria Lundqvist-Brömster (FP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda förutsättningarna för att inrätta ett nationellt skogsmuseum med lokalisering i Lycksele.

2012/13:Kr236 av Elisabeth Björnsdotter Rahm (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över förutsättningarna för att inrätta ett nationellt skogsmuseum med lokalisering i Lycksele.

2012/13:Kr239 av Leif Pagrotsky (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett förändrat uppdrag för Forum för levande historia.

2012/13:Kr241 av Louise Malmström m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att inleda en dialog om möjligheterna att genom statligt stöd underlätta för Arbetets museum att fortsätta att driva EWK-museet för politisk illustrationskonst.

2012/13:Kr258 av Hans Backman (FP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Riksantikvarieämbetet i samverkan med länsstyrelserna bör göra en inventering av folk rörelsebyggnader, som grund för kommande bedömningar av vilka som har särskilt stort bevarandevärde.

2012/13:Kr259 av Ulf Nilsson m.fl. (FP):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att stödja utvecklingen av ett arkeologiskt center vid fyndplatsen Uppåkra.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Kulturdepartementets ansvar för resurser till Lunds universitets historiska museum för omhändertagande av fornynd.

2012/13:Kr260 av Ulf Nilsson m.fl. (FP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Dag Hammarskjölds Backåkra vad avser verksamheten och fastigheten.

2012/13:Kr262 av Solveig Zander och Jessika Vilhelmsson (C, M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att genom en översyn av lagen (1988:950) om kulturminnen underlätta för exploatering.

2012/13:Kr263 av Staffan Danielsson (C):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda möjligheten att bevilja Arbetets museum statsbidrag för att driva EWK-museet för politisk illustrationskonst vidare.

2012/13:Kr266 av Tuve Skånberg (KD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att skydda Österlens fiskelägen enligt kulturminneslagen.

2012/13:Kr271 av Krister Hammarbergh (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att fastslå att Bodens fästning är ett kulturarv av nationellt intresse.

2012/13:Kr272 av Krister Hammarbergh (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att göra en översyn av möjligheten att införa ett centralt betygsarkiv för grund- och gymnasieskolan.

2012/13:Kr273 av Oskar Öholm (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om alternativ till destruktion av arkeologiska fynd.

2012/13:Kr275 av Gustav Nilsson (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om fortsatt upplysning om kommunismens brott.

2012/13:Kr281 av Elisabeth Svantesson (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Nobelmuseet i Karlskoga ska betraktas som en nationell angelägenhet och därmed stödjas för fortsatt utveckling.

2012/13:Kr282 av Johan Johansson (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över förutsättningarna för att byggnadsminnesförklara radiobunkern.

2012/13:Kr284 av Helene Petersson i Stockaryd och Thomas Strand (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om statens långsiktiga ansvar för landets kulturresevat.

2012/13:Kr285 av Betty Malmberg och Eva Bengtson Skogsberg (båda M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en översyn av kostnadsansvaret vid arkeologiska utgrävningar.

2012/13:Kr286 av Nina Lundström (FP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att värna bastun som en del av vårt kulturarv.

2012/13:Kr287 av Bo Bernhardsson m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att snarast ta initiativ till att bevara Dag Hammarskjölds Backåkra.

2012/13:Kr288 av Caroline Helmersson Olsson m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att behålla Mälsåkers slott i statlig ägo.

2012/13:Kr292 av Anna-Lena Sörenson m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över möjligheterna för en mer långsiktigt tryggad verksamhet för Sancta Birgitta Klostermuseum i Vadstena.

2012/13:Kr300 av Mikael Oscarsson (KD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige bör se över möjligheterna att bidra till restaureringen av förintelselägrät i Auschwitz-Birkenau och att underlätta för elever och lärare att göra studieresor dit.

2012/13:Kr301 av Carin Runeson och Olle Thorell (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Ekomuseum Bergslagen.

2012/13:Kr303 av Helén Pettersson i Umeå (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att statliga Moderna Museet bör få i uppdrag att se över möjligheterna att starta en filial i Umeå.

2012/13:Kr306 av Gunnar Andrén (FP):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en nationell och internationell insamling till Alfred Nobels minne.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om finansiering av Nobel Prize Center i Stockholm och/eller Oslo till Alfred Nobels minne.

2012/13:Kr307 av Gunnar Andrén (FP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Kirunasvenskarna och deras okända öde i dåtida Sovjetunionen.

2012/13:Kr308 av Gunnar Andrén (FP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att låta Riksantikvarieämbetet ansöka hos Unesco om att flyttningen av Kiruna stad förs upp på Unescos världsarvslista och att därmed kunna verka för att stöd från Europeiska unionen utgår för den kulturgärning flyttningen och dokumentationen av att flytta en stad innebär.

2012/13:Kr310 av Mattias Karlsson och Per Ramhorn (båda SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda möjligheten att i samarbete med Svenska kyrkan upprätta ett nationellt kyrkohistoriskt museum.

2012/13:Kr311 av Mattias Karlsson och Per Ramhorn (båda SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det bör bli obligatoriskt att märka ut även de svenska ortsnamnen på landets fjällkartor.

2012/13:Kr316 av Annika Lillemets och Valter Mutz (båda MP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att regeringen ska återkomma med förslag till lagstiftning om placering av statyer och utsmyckning av torg och andra offentliga platser med den inriktning som förordas i motionen.

2012/13:Kr317 av Mehmet Kaplan (MP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om bearbetande av Sveriges deltagande i den transatlantiska slavhandeln.

2012/13:Kr318 av Thoralf Alfsson (SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda möjligheten att inrätta ett museum för regalskeppet Kronan, regalskeppet Svärdet och amiralskeppet Mars på Öland eller i Kalmar.

2012/13:Kr320 av Gunilla Carlsson i Hisings Backa m.fl. (S):

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Nationalmuseum.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett nytt Nobelmuseum.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ansvaret för det rullande och flygande kulturarvet.
23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om kulturmiljöer till minne av kända svenskar.

2012/13:Kr325 av Eva Lohman och Elisabeth Björnsdotter Rahm (båda M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om digitalisering och spridning av svensk dagspress.

2012/13:Kr330 av Mattias Karlsson och Carina Herrstedt (båda SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utse år 2016 till ett svenskt kulturarvsår.

2012/13:Kr332 av Mattias Karlsson och Per Ramhorn (båda SD):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda möjligheten att införa ett svenskt fartygsvärn.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda möjligheterna att stärka lagskyddet för kulturhistoriskt skyddsvärda fartyg.

2012/13:Kr335 av Kent Ekeröth och Mattias Karlsson (båda SD):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att straffsatserna för fornminnesbrott bör justeras till att ge strängare påföljder än i dag.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med förslag som gör det mer ekonomiskt kostsamt att förstöra eller skada ett fast fornminne.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med förslag för att öka benägenheten att anmäla fornminnesbrott till polisen.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att köp av, försäljning till och innehav av metallsökare endast ska tillåtas för personer med tillstånd att använda metallsökare.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att förbudet mot användning av metallsökare ska lättas upp för metallsökare som saknar kapacitet till att användas för plundring av fornminnen samtidigt som metallsökare med sådan kapacitet ska regleras strängare.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att straffskalan för olaglig användning av metallsökare bör göras strängare.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska identifiera behov av förändringar i offentlighets- och sekretesslagen för ett ökat skydd av fornminnen likt skyddet för hotade växt- och djurarter och återkomma med förslag om detta.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med ett förslag om att föremål av viss ålder eller kulturhistoriskt värde endast får handlas med efter att de registrerats hos staten.

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör utarbeta förslag på hur allmänheten kan engageras i olika frivilligprojekt till skydd för Sveriges fornminnen.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör utfärda en tillfällig amnesti för inlämning av föremål härrörande från fornminnesbrott eller andra s.k. kulturarvsbrott.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör stärka arbetet för att förebygga fornminnesbrott även på övriga sätt man finner vara effektiva.

2012/13:Kr336 av Mattias Karlsson och Per Ramhorn (båda SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen snarast möjligt bör återkomma med förslag om hur omfattningen av den ideella fornminnesvården ska kunna öka.

2012/13:Kr337 av Solveig Zander och Emil Källström (båda C):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över arkivlagen.

2012/13:Kr338 av Mattias Karlsson (SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om hur tillämpningen av de lagreglerade bestämmelserna om god ortnamnsred ska kunna skärpas.

2012/13:Kr339 av Mattias Karlsson (SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag kring hur omhändertagandet av fornfynd kan förbättras.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i lagen (1988:950) om kulturminnen m.m.

Härigenom föreskrivs¹ i fråga om lagen (1988:950) om kulturminnen m.m.²

dels att rubriken till lagen, 1 kap. 1, 2 och 4 §§, 2 kap. 1–8, 10–14, 17–21 a och 23–25 §§, 3 kap. 1 och 21 §§, 4 kap. 4 och 14 §§ samt rubrikerna närmast före 2 kap. 1 § och 2 kap. 10 § ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas två nya paragrafer, 2 kap. 1 a och 21 b §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Lag om kulturminnen m.m.**Kulturmiljölag****1 kap.****1 §**

Det är en nationell angelägenhet att skydda och vårda *vår kulturmiljö*.

Ansvar för *detta* delas av alla. Såväl enskilda som myndigheter *skall* visa hänsyn och aktsamhet mot kulturmiljön. Den som planerar eller utför ett arbete *skall* se till att skador på kulturmiljön *så vitt möjligt* undviks eller begränsas.

Det är en nationell angelägenhet att skydda och vårda *kulturmiljön*.

Ansvar för *kulturmiljön* delas av alla. Såväl enskilda som myndigheter *ska* visa hänsyn och aktsamhet mot kulturmiljön. Den som planerar eller utför ett arbete *ska* se till att skador på kulturmiljön undviks eller begränsas.

Bestämmelserna i denna lag syftar till att tillförsäkra nuvarande och kommande generationer tillgång till en mångfald av kulturmiljöer.

¹ Se Europaparlamentets och rådets direktiv 98/34/EG av den 22 juni 1998 om ett informationsförfarande beträffande tekniska standarder och föreskrifter och beträffande föreskrifter för informationssamhällets tjänster (EGT L 204, 21.7.1998, s. 37, Celex 398L0034), senast ändrat genom Europaparlamentets och rådets förordning 1025/2012/EU (EUT L 316, 14.11.2012, s. 12–33, Celex 32012R1025).

² Lagen omtryckt 2002:620.

2 §³

I denna lag finns bestämmelser om ortnamn, fornminnen, byggnadsminnen och kyrkliga kulturminnen samt om utförelse och återlämnande av kulturföremål.

Länsstyrelsen har *tillsyn över kulturminnesvården* i länet.

Riksantikvarieämbetet har överinseende över *kulturminnesvården* i landet. Riksantikvarieämbetet får överklaga beslut av domstol eller annan myndighet enligt 1–5 kap.

Länsstyrelsen har *ansvar för det statliga kulturmiljöarbetet* i länet.

Riksantikvarieämbetet har överinseende över *kulturmiljöarbetet* i landet. Riksantikvarieämbetet får överklaga beslut av domstol eller annan myndighet enligt 1–5 kap.

Bestämmelser om kulturmiljön finns också i bland annat miljöbalken, plan- och bygglagen (2010:900) och skogsvårdslagen (1979:429).

4 §

Vid statlig och kommunal verksamhet *skall* god ortnamnsred iaktas. *Detta* innebär att

- hävdvunna ortnamn inte ändras utan starka skäl,
- ortnamn i övrigt stavas enligt vedertagna regler för språkriktighet, om inte hävdvunna stavningsformer talar för annat,
- påverkan på hävdvunna namn beaktas vid nybildning av ortnamn, och

– svenska, samiska och finska namn så långt möjligt används samtidigt på kartor samt vid skyltning och övrig utmärkning i flerspråkiga områden.

Namn som godkänts för offentlig kartproduktion skall även i andra sammanhang användas i sin godkända form.

Vid statlig och kommunal verksamhet *ska* god ortnamnsred iaktas. *Det* innebär att

- hävdvunna ortnamn inte ändras utan starka skäl,
- ortnamn i övrigt stavas enligt vedertagna regler för språkriktighet, om inte hävdvunna stavningsformer talar för annat,
- påverkan på hävdvunna namn beaktas vid nybildning av ortnamn, och

– namn på svenska, samiska, finska och meänkieli så långt möjligt används samtidigt på kartor samt vid skyltning och övrig utmärkning i flerspråkiga områden.

Namn som godkänts av Lantmäteriet ska i statlig och kommunal verksamhet användas i sin godkända form.

³ Senaste lydelse 2011:782.

2 kap.

Fasta fornlämningar och fornfynd

Fasta fornlämningar är skyddade enligt denna lag.

Fasta fornlämningar är följande lämningar efter människors verksamhet under forna tider, som har tillkommit genom äldre tiders bruk och som är varaktigt övergivna

1. gravar, gravbyggnader och gravfält samt kyrkogårdar och andra begravningsplatser,

2. resta stenar samt stenar och bergytor med inskrifter, symboler, märken och bilder samt andra ristningar eller målningar,

3. kors och minnesvårdar,

4. samlingsplatser för rättskipning, kult, handel och andra allmänna ändamål,

5. lämningar av bostäder, boplatser och arbetsplatser samt kulturlager som uppkommit vid bruket av sådana bostäder eller platser, liksom lämningar efter arbetsliv och näringsfång,

6. ruiner av borgar, slott, kloster, kyrkobyggnader och försvarsanläggningar samt av andra *märkliga* byggnader och byggnadsverk,

7. färdvägar och broar, hamnanläggningar, vårdkasar, vägmärken, sjömärken och likartade anläggningar för samfärdsel samt gränsmärken och labyrinter,

8. *skeppsvrak, om minst ett-hundra år kan antas ha gått sedan skeppet blev vrak.*

Fasta fornlämningar är också naturbildningar till vilka ålderdomliga bruk, sägner eller märkliga historiska minnen är knutna liksom lämningar efter äldre folklig kult.

Fornlämningar och fornfynd

1 §

Fornlämningar är skyddade enligt denna lag.

Fornlämningar är följande lämningar efter människors verksamhet under forna tider, som har tillkommit genom äldre tiders bruk och som är varaktigt övergivna:

1. gravar, gravbyggnader och gravfält samt kyrkogårdar och andra begravningsplatser,

2. resta stenar samt stenar och bergytor med inskrifter, symboler, märken och bilder samt andra ristningar eller målningar,

3. kors och minnesvårdar,

4. samlingsplatser för rättskipning, kult, handel och andra allmänna ändamål,

5. lämningar av bostäder, boplatser och arbetsplatser samt kulturlager som uppkommit vid bruket av sådana bostäder eller platser, liksom lämningar efter arbetsliv och näringsfång,

6. ruiner av borgar, slott, kloster, kyrkobyggnader och försvarsanläggningar samt av andra byggnader och byggnadsverk,

7. färdvägar och broar, hamnanläggningar, vårdkasar, vägmärken, sjömärken och likartade anläggningar för samfärdsel samt gränsmärken och labyrinter, *och*

8. *fartygslämningar.*

Fornlämningar är också naturbildningar som ålderdomliga bruk, sägner eller märkliga historiska minnen är knutna till liksom lämningar efter äldre folklig kult.

1 a §

Det som sägs i 1 § gäller inte om det kan antas att lämningen tillkommit eller, i fråga om fartygslämning, förlist 1850 eller senare.

En lämning som avses i första stycket får förklaras för fornlämning av länsstyrelsen om det

finns särskilda skäl med hänsyn till dess kulturhistoriska värde.

2 §

Till en *fast* fornlämning hör ett så stort område på marken *eller på sjöbotten* som behövs för att bevara fornlämningen och ge den ett tillräckligt utrymme med hänsyn till dess art och betydelse. Detta område benämns fornlämningsområde.

När fråga *uppkommer* om fastställelse av gränserna för ett fornlämningsområde, prövas frågan av länsstyrelsen.

Då ett ärende om fastställelse av gränser tas upp av någon annan än ägaren av området, *skall denne* underrättas om ärendet och ges tillfälle att yttra sig i saken. Under rättelsen *skall* ske genom delgivning.

Till en fornlämning hör ett så stort område på marken, *sjö- eller havsbotten* som behövs för att bevara fornlämningen och ge den ett tillräckligt utrymme med hänsyn till dess art och betydelse. Detta område benämns fornlämningsområde.

När *en* fråga om fastställelse av gränserna för ett fornlämningsområde *uppkommer*, prövas frågan av länsstyrelsen.

När ett ärende om fastställelse av gränser tas upp av någon annan än ägaren av området, *ska ägaren* underrättas om ärendet och ges tillfälle att yttra sig i saken. Under rättelsen *ska* ske genom delgivning.

3 §

Fornfynd är föremål som saknar ägare när de hittas och som

1. påträffas i eller vid en *fast* fornlämning och har samband med denna eller

2. påträffas under andra omständigheter och kan antas vara *minst etthundra år gamla*.

1. påträffas i eller vid en fornlämning och har samband med denna, eller

2. påträffas under andra omständigheter och kan antas vara *från tiden före 1850*.

4 §

Sådant fornfynd som avses i 3 § 1 tillfaller staten.

Sådant fornfynd som avses i 3 § 2 tillfaller upphittaren. Han är dock skyldig att erbjuda staten att få lösa in det mot betalning (hembud)

1. *om* fornfyndet innehåller föremål som helt eller delvis består av guld, silver, koppar, brons eller annan legering med koppar eller

2. *om* fornfyndet består av två eller flera föremål, som kan antas ha blivit nedlagda tillsammans.

Fornfynd som påträffas på *havs-*

Fornfynd som avses i 3 § 1 tillfaller staten.

Fornfynd som avses i 3 § 2 tillfaller upphittaren. Han *eller hon* är dock skyldig att erbjuda staten att få lösa in det mot betalning (hembud) *om*

1. fornfyndet innehåller föremål som helt eller delvis består av guld, silver, koppar, brons eller annan legering med koppar, eller

2. fornfyndet består av två eller flera föremål som kan antas ha blivit nedlagda tillsammans.

Fornfynd som påträffas på *havs-*

botten eller dess underlag utanför gränserna för nationell jurisdiktion och som bärgats av ett svenskt fartyg eller förts till Sverige tillfaller staten.

Ett skeppsvrak som påträffas på *havsbotten* eller dess underlag utanför gränserna för nationell jurisdiktion och som bärgats av ett svenskt fartyg eller förts till Sverige tillfaller staten, om *minst etthundra år kan antas ha gått sedan skeppet blev vrak*.

botten eller dess underlag utanför gränserna för nationell jurisdiktion och som bärgats av ett svenskt fartyg eller förts till Sverige tillfaller staten.

En fartygslämning som påträffas på *havsbotten* eller dess underlag utanför gränserna för nationell jurisdiktion och som bärgats av ett svenskt fartyg eller förts till Sverige tillfaller staten, om *det kan antas att fartyget förlist före 1850*.

5 §

Den som påträffar ett fornyfynd, som *skall* tillfalla eller hembjudas staten, *skall* snarast anmäla fornyfyndet *hos Riksantikvarieämbetet, länsstyrelse, länsmuseum* eller polismyndighet. Fornfynd som hör till *skeppsvrak* kan anmälas *även till kustbevakningen*.

Upphittaren är skyldig att på begäran lämna ut fornyfyndet mot kvitto samt uppgge var, när och hur fornyfyndet påträffades.

Den som påträffar ett fornyfynd, som *ska* tillfalla eller hembjudas staten, *ska* snarast anmäla fornyfyndet *till länsstyrelsen* eller *en polismyndighet*. Fornfynd som hör till *fartygslämning* kan *även* anmälas till *Kustbevakningen*.

6 §

Det är förbjudet att utan tillstånd enligt detta kapitel rubba, ta bort, gräva ut, täcka över eller genom bebyggelse, plantering eller på annat sätt ändra eller skada en *fast* fornlämning.

Det är förbjudet att utan tillstånd enligt detta kapitel rubba, ta bort, gräva ut, täcka över eller genom bebyggelse, plantering eller på annat sätt ändra eller skada en fornlämning.

7 §

Riksantikvarieämbetet och länsstyrelsen får vidta de åtgärder som behövs för att skydda och vårda en *fast* fornlämning. Åtgärderna får avse exempelvis flyttning, iordningställande och inhägnad av fornlämningen eller röjning. Åtgärden får *avse även* en fornlämning som infogats i ett byggnadsverk.

Länsstyrelsen får uppdra åt annan att vidta åtgärder som avses i första stycket *under* de villkor som länsstyrelsen bestämmer. *Åtgärd* som innebär att fornlämningen rubbas eller

Riksantikvarieämbetet och länsstyrelsen får vidta de åtgärder som behövs för att skydda och vårda en fornlämning. Åtgärderna får avse exempelvis flyttning, iordningställande och inhägnad av fornlämningen eller röjning. Åtgärden får *även avse* en fornlämning som infogats i ett byggnadsverk.

Länsstyrelsen får uppdra åt *någon* annan att vidta sådana åtgärder som avses i första stycket *på* de villkor som länsstyrelsen bestämmer. *En åtgärd* som innebär att fornlämningen rubbas

förändras får dock inte vidtas utan att länsstyrelsens uppdrag uttryckligen gäller en sådan åtgärd.

Innan någon åtgärd vidtas *skall* den som äger eller har särskild rätt till marken eller byggnadsverket underrättas genom delgivning. Detsamma *skall* gälla i fråga om vattenområde.

Om åtgärderna medför kostnader eller skada för ägaren eller någon annan, har han rätt till skälig ersättning av allmänna medel. Beslut om ersättning fattas av länsstyrelsen och delges den som berörs av beslutet.

eller förändras får dock inte vidtas utan att länsstyrelsens uppdrag uttryckligen gäller en sådan åtgärd.

Innan någon åtgärd vidtas *ska* den som äger eller har särskild rätt till marken eller byggnadsverket underrättas genom delgivning. Detsamma *ska* gälla i fråga om vattenområde.

Om åtgärderna medför kostnader eller skada för ägaren eller någon annan, har han *eller hon* rätt till skälig ersättning av allmänna medel. Beslut om ersättning fattas av länsstyrelsen och delges den som berörs av beslutet.

8 §

Riksantikvarieämbetet och länsstyrelsen får *utan hinder av 6 §* undersöka en *fast* fornlämning, bärga *ett skeppsvrak* som är en *fast* fornlämning samt undersöka en plats där fornyfynd påträffats.

Länsstyrelsen får lämna tillstånd till annan att företa en sådan undersökning eller bärgning *under* de villkor som länsstyrelsen bestämmer.

Vid undersökningen eller bärgningen gäller bestämmelserna om undersökning och ersättning enligt 7 § tredje och fjärde styckena.

Bärgas *ett skeppsvrak* som är en *fast* fornlämning, *skall det* tillfalla staten, om *det* saknar ägare.

Riksantikvarieämbetet och länsstyrelsen får undersöka en fornlämning, bärga *en fartygslämning* som är en fornlämning samt undersöka en plats där fornyfynd påträffats.

Länsstyrelsen får lämna tillstånd till *någon* annan att företa en sådan undersökning eller bärgning på de villkor som länsstyrelsen bestämmer.

Bärgas *en fartygslämning* som är en fornlämning, *ska den* tillfalla staten, om *den* saknar ägare.

Ingrepp i *fast* fornlämning

Ingrepp i fornlämning

10 §

Den som avser att uppföra en byggnad eller en anläggning eller genomföra ett annat arbetsföretag bör i god tid ta reda på om någon *fast* fornlämning kan beröras av företaget och i så fall snarast samråda med länsstyrelsen.

Om en fornlämning påträffas under grävning eller annat arbete, *skall* arbetet omedelbart avbrytas

Den som avser att uppföra en byggnad eller en anläggning eller genomföra ett annat arbetsföretag bör i god tid *genom att inhämta information från länsstyrelsen* ta reda på om någon fornlämning kan beröras av företaget och i så fall snarast samråda med länsstyrelsen.

Om en fornlämning påträffas under grävning eller annat arbete, *ska* arbetet omedelbart avbrytas till

till den del fornlämningen berörs. Den som leder arbetet *skall* omedelbart anmäla förhållandet *hos* länsstyrelsen.

den del fornlämningen berörs. Den som leder arbetet *ska* omedelbart anmäla förhållandet *till* länsstyrelsen.

11 §⁴

Om det behövs en *särskild* utredning för att ta reda på om en *fast* fornlämning berörs av ett planerat arbetsföretag som innebär att ett större markområde tas i anspråk, *skall* kostnaden för utredningen betalas av företagaren. Som sådan exploatering räknas t.ex. anläggande av allmän väg, större enskild väg, järnväg, flygfält, anläggning för energiförsörjning, större vattenverksamhet och mer omfattande byggande för bostads-, industri- eller handelsändamål.

Beslut om särskild utredning fattas av länsstyrelsen. Länsstyrelsen *skall* i beslutet ange vem som *skall* utföra utredningen. Då gäller inte lagen (2007:1091) om offentlig upphandling och lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster. Länsstyrelsen *skall* beakta att utredningen *skall* vara av vetenskapligt god kvalitet och genomföras till en kostnad som inte är högre än vad som är motiverat med hänsyn till omständigheterna.

Om det behövs en *arkeologisk* utredning för att ta reda på om en fornlämning berörs av ett planerat arbetsföretag som innebär att ett större markområde tas i anspråk, *ska* kostnaden för utredningen betalas av företagaren. Som sådan exploatering räknas t.ex. anläggande av allmän väg, större enskild väg, järnväg, flygfält, anläggning för energiförsörjning, större vattenverksamhet och mer omfattande byggande för bostads-, industri- eller handelsändamål.

Ett beslut om arkeologisk utredning fattas av länsstyrelsen. Länsstyrelsen *ska* i beslutet ange vem som *ska* utföra utredningen. Då gäller inte lagen (2007:1091) om offentlig upphandling och lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster. Länsstyrelsen *ska* beakta att utredningen *ska* vara av vetenskapligt god kvalitet och genomföras till en kostnad som inte är högre än vad som är motiverat med hänsyn till omständigheterna.

12 §

Den som vill rubba, *ändra* eller *ta bort* en *fast* fornlämning *skall* ansöka om tillstånd hos länsstyrelsen.

Den som vill rubba, *ta bort*, *gräva ut*, *täcka över* eller *genom bebyggelse*, *plantering* eller *på annat sätt ändra* eller *skada* en fornlämning *ska* ansöka om tillstånd hos länsstyrelsen.

Länsstyrelsen får lämna sådant tillstånd endast om fornlämningen medför hinder eller olägenhet som inte står i rimligt förhållande till fornlämningens betydelse.

⁴ Senaste lydelse 2007:1097.

Såvitt gäller ägaren av *skeppsvrak* eller fornynd som hör till *skeppsvrak* får tillstånd lämnas, om inte särskilda skäl talar emot det.

Om någon annan än ägaren av marken eller vattenområdet eller ägaren av *skeppsvraket* ansöker om tillstånd, *skall ansökningen* avslås om ägaren motsätter sig åtgärden och det inte finns *några* synnerliga skäl att *bifalla ansökningen*.

När det gäller ägaren av *en fartygslämning* eller ett fornynd som hör till *en fartygslämning* får tillstånd lämnas, om inte särskilda skäl talar emot det.

Om någon annan än ägaren av marken eller vattenområdet eller ägaren av *fartygslämningen* ansöker om tillstånd, *ska ansökan* avslås om ägaren motsätter sig åtgärden och det inte finns synnerliga skäl *för att lämna tillstånd*.

13 §⁵

Som villkor för tillstånd enligt 12 § får länsstyrelsen ställa skäliga krav på *särskild undersökning för att dokumentera fornlämningen och ta till vara fornynd eller på särskilda åtgärder för att bevara fornlämningen*. I beslutet om tillstånd *skall såvitt möjligt anges den kostnad som åtgärderna beräknas medföra*.

Innan länsstyrelsen prövar en ansökan enligt 12 §, får den besluta om en arkeologisk förundersökning av fornlämningen, om det behövs för att få ett tillfredsställande underlag för prövningen eller för att bedöma behovet av att ställa krav på *särskild undersökning*.

Länsstyrelsen *skall* i beslutet om arkeologisk förundersökning eller *särskild undersökning* ange vem som *skall* utföra undersökningen. Då gäller inte lagen (2007:1091) om offentlig upphandling och lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster. Länsstyrelsen *skall* beakta att undersökningen *skall* vara av

Som villkor för tillstånd enligt 12 § får länsstyrelsen ställa skäliga krav på

1. *arkeologisk undersökning för att dokumentera fornlämningen, ta till vara fornynd och förmedla resultaten, eller*

2. *särskilda åtgärder för att bevara fornlämningen*.

I beslutet om tillstånd ska om möjligt den kostnad anges som åtgärderna beräknas medföra.

Innan länsstyrelsen prövar en ansökan enligt 12 §, får den besluta om en arkeologisk förundersökning av fornlämningen, om det behövs för att få ett tillfredsställande underlag för prövningen eller för att bedöma behovet av att ställa krav på *arkeologisk undersökning*.

Länsstyrelsen *ska* i beslutet om arkeologisk förundersökning eller *arkeologisk undersökning* ange vem som *ska* utföra undersökningen. Då gäller inte lagen (2007:1091) om offentlig upphandling och lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster. Länsstyrelsen *ska* beakta att undersökningen *ska* vara

⁵ Senaste lydelse 2007:1097.

vetenskapligt god kvalitet och genomförs till en kostnad som inte är högre än vad som är motiverat med hänsyn till omständigheterna.

av vetenskapligt god kvalitet och genomförs till en kostnad som inte är högre än vad som är motiverat med hänsyn till omständigheterna.

14 §

Den som utför ett arbetsföretag som berör *fast* fornlämning svarar för kostnaden för åtgärder enligt 13 §.

Den som utför ett arbetsföretag som berör *en* fornlämning svarar för kostnaden för åtgärder enligt 13 §.

Företagaren svarar dock inte för kostnad som

Företagaren svarar dock inte för kostnad som

1. hänför sig till en fornlämning som inte förut varit känd,
2. väsentligt överstiger vad länsstyrelsen angett i beslut om tillstånd enligt 13 § *första* stycket,
3. hänför sig till arkeologisk förundersökning enligt 13 § *andra* stycket, om länsstyrelsen inte lämnar tillstånd till ingrepp i fornlämningen enligt 12 § *andra* stycket, eller
4. hänför sig till arkeologisk förundersökning eller *särskild* undersökning enligt 13 §, om det visar sig att någon fornlämning inte berörs av arbetsföretaget.

2. väsentligt överstiger vad länsstyrelsen angett i beslut om tillstånd enligt 13 § *andra* stycket,
3. hänför sig till arkeologisk förundersökning enligt 13 § *tredje* stycket, om länsstyrelsen inte lämnar tillstånd till ingrepp i fornlämningen enligt 12 § *andra* stycket, eller
4. hänför sig till arkeologisk förundersökning eller *arkeologisk* undersökning enligt 13 §, om det visar sig att någon fornlämning inte berörs av arbetsföretaget.

Beslut enligt denna paragraf fattas av länsstyrelsen och delges företagaren.

17 §

Riksantikvarieämbetet får genom fyndfördelning överlåta statens rätt till fornfynd på museum som åtar sig att vårda det i framtiden på ett tillfredsställande sätt.

Detta gäller även *skeppsvrak* som avses i 4 § fjärde stycket.

Detta gäller även *fartyglämningar* som avses i 4 § fjärde stycket.

18 §

Apparat som kan användas för att på elektronisk väg spåra metallföremål under markytan (metallsökare) får inte användas *om inte annat anges i 19 eller 20 §*.

En apparat som kan användas för att på elektronisk väg spåra metallföremål under markytan (metallsökare) får inte användas *utan tillstånd*.

Metallsökare får inte heller medföras *på fasta* fornlämningar annat än vid färd på sådan väg som är upplåten för allmänheten, *om inte annat anges i 19 eller 20 §*.

En metallsökare får inte heller medföras *utan tillstånd på* fornlämningar annat än vid färd på sådan väg som är upplåten för allmänheten.

Tillstånd krävs inte för

1. Riksantikvarieämbetet,
2. den som efter medgivande av länsstyrelsen enligt 8 § andra stycket, 11 § andra stycket eller 13 § fjärde stycket utför sådana undersökningar av fornlämningar eller platser där fornfynd har påträffats,
3. medförande och användning i militär verksamhet för att söka efter annat än fornfynd, och
4. användning i en myndighets verksamhet för att söka efter annat än fornfynd.

19 §

Förbudet i 18 § att medföra och använda metallsökare gäller inte Riksantikvarieämbetet.

Utan hinder av förbudet i 18 § får metallsökare medföras och användas i militär verksamhet för att söka efter annat än fornfynd.

Vidare får utan hinder av vad som sägs i 18 § första stycket metallsökare användas i myndigheters verksamhet för att söka efter annat än fornfynd.

Tillstånd att använda och medföra metallsökare får lämnas endast för verksamhet som

1. avser sökning efter annat än fornfynd, eller
2. ingår i vetenskaplig forskning hos det allmänna.

Ett tillstånd får förenas med de villkor som är nödvändiga för att säkerställa att metallsökare inte används i strid med denna lag.

Ett beslut om tillstånd ska innehålla uppgift om

1. det ändamål metallsökaren får användas för,
2. den person som tillståndet gäller för,
3. den tid tillståndet gäller, och
4. det geografiska område metallsökaren får användas och medföras inom.

20 §

Utan hinder av 18 § får metallsökare medföras och användas vid sådana undersökningar av fasta fornlämningar eller platser där fornfynd har påträffats som efter medgivande av länsstyrelsen utförs av någon annan än Riksantikvarieämbetet.

Länsstyrelsen får även i annat fall lämna tillstånd att medföra

Länsstyrelsen prövar frågor om tillstånd att använda och medföra metallsökare.

och använda metallsökare, om skäl därtill föreligger.

21 §

Till böter eller fängelse i högst sex månader döms för fornminnesbrott den som *av uppsåt* eller oaktsamhet

1. tillägnar sig *eller eljest* förvärvar, gömmer, skadar, ändrar eller avyttrar föremål som enligt 4 § *skall* tillfalla staten eller hembjudas till staten eller

2. olovligen rubbar, tar bort, gräver ut, täcker över eller genom bebyggelse, plantering eller på annat sätt ändrar eller skadar en *fast* fornlämning.

Om brott som avses i första stycket har begåtts uppsåtligen och är att anse som grovt döms för grovt fornminnesbrott till fängelse i högst fyra år. Vid bedömning av om brottet är grovt *skall särskilt beaktas om gärningsmannen har använt särskild utrustning eller annars visat särskild förslagenhet, om gärningen utförts vanemässigt, avsett fornfynd av större värde eller omfattning eller medfört en omfattande förstörelse av ett fornminne.*

För försök eller förberedelse till grovt fornminnesbrott döms till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken.

Till böter eller fängelse i högst sex månader döms för fornminnesbrott den som *uppsåtligen* eller *av oaktsamhet*

1. tillägnar sig, förvärvar, gömmer, skadar, ändrar eller avyttrar föremål som enligt 4 § *ska* tillfalla staten eller hembjudas till staten, eller

2. olovligen rubbar, tar bort, gräver ut, täcker över eller genom bebyggelse, plantering eller på annat sätt ändrar eller skadar en fornlämning.

Om brott som avses i första stycket har begåtts uppsåtligen och är att anse som grovt, döms för grovt fornminnesbrott till fängelse i högst fyra år. Vid bedömning av om brottet är grovt *ska det särskilt beaktas om*

1. *gärningsmannen har använt särskild utrustning eller på annat sätt visat särskild förslagenhet, eller*

2. *gärningen utförts vanemässigt, avsett fornfynd av större värde eller omfattning eller medfört en omfattande förstörelse av ett fornminne.*

För försök eller förberedelse till grovt fornminnesbrott döms *det* till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken.

21 a §⁶

Till böter eller fängelse i högst sex månader döms den som *av uppsåt* eller oaktsamhet

1. inte anmäler fornfynd enligt 5 §,

2. *bryter mot föreskrifter eller beslut som meddelats med stöd av 9 §,*

Till böter eller fängelse i högst sex månader döms den som *uppsåtligen* eller *av oaktsamhet*

1. inte anmäler fornfynd enligt 5 §,

2. *inte gör anmälan enligt 10 § andra stycket, eller*

⁶ Senaste lydelse 2002:913.

3. *inte gör anmälan enligt 10 § andra stycket eller* 3. *bryter mot 18 §.*
4. *bryter mot 18 §.*

21 b §

Till böter döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot föreskrifter eller beslut som meddelats med stöd av 9 §.

23 §

Ett beslut enligt 1 a § andra stycket gäller omedelbart.

I ärenden enligt 2 § andra stycket och 9 § får länsstyrelsen, om det behövs, meddela föreskrift att gälla tills vidare i avvaktan på att ärendet avgörs slutligt.

24 §⁷

Beslut av Riksantikvarieämbetet enligt 17 § får överklagas hos regeringen.

Övriga beslut enligt detta kapitel får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol, om inte annat följer av 25 §. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Kommunen får överklaga beslut enligt 2 § andra stycket, 9 § första-tredje styckena och 12 § andra stycket.

Kommunen får överklaga beslut enligt 1 a § andra stycket, 2 § andra stycket, 9 § första-tredje styckena och 12 § andra stycket.

25 §⁸

Länsstyrelsens beslut får inte överklagas när det gäller

1. ersättning för kostnader eller skada enligt 7 § fjärde stycket,
2. ersättning enligt 8 § tredje stycket,
3. beslut om kostnad för förundersökning eller *särskild* undersökning enligt 14 § andra stycket eller
3. beslut om kostnad för *arkeologisk* förundersökning eller *arkeologisk* undersökning enligt 14 § andra stycket, eller
4. ersättning enligt 15 § första stycket.

Den som är missnöjd med beslut som avses i första stycket *kan* väcka talan mot staten vid mark- och miljödomstolen. *Talan skall ha väckts inom ett år från delgåendet av länsstyrelsens beslut.*

Ersättning som beslutats av domstol enligt 15 § första stycket

Den som är missnöjd med *ett* beslut som avses i första stycket *får* väcka talan mot staten vid mark- och miljödomstolen *inom ett år från det att han eller hon fick del av länsstyrelsens beslut.*

Ersättning som beslutats av domstol enligt 15 § första stycket

⁷ Senaste lydelse 2002:913.

⁸ Senaste lydelse 2010:933.

skall deponeras enligt bestämmelserna i 15 § andra stycket.

ska deponeras enligt bestämmelserna i 15 § andra stycket.

3 kap.

1 §

En byggnad som är *synnerligen märklig genom sitt kulturhistoriska värde* eller som ingår i ett *kulturhistoriskt synnerligen märkligt bebyggelseområde* får förklaras för byggnadsminne av länsstyrelsen. Bestämmelserna om byggnadsminnen enligt detta kapitel får också tillämpas på *park, trädgård eller annan anläggning av kulturhistoriskt värde*.

I fråga om byggnad av sådant värde som *sägs* i första stycket och som tillhör staten gäller de bestämmelser som regeringen meddelar om statliga byggnadsminnen. Om ett statligt byggnadsminne övergår till annan ägare än staten, *skall* det därmed utgöra ett byggnadsminne enligt denna lag.

Bestämmelserna i detta kapitel gäller inte en byggnad som är *fast fornlämning* eller kyrkobyggnad enligt denna lag.

En byggnad som *har ett synnerligen högt kulturhistoriskt värde* eller som ingår i ett *bebyggelseområde med ett synnerligen högt kulturhistoriskt värde* får förklaras för byggnadsminne av länsstyrelsen. Bestämmelserna om byggnadsminnen enligt detta kapitel får också tillämpas på *parker, trädgårdar eller andra anläggningar*.

I fråga om *en* byggnad av sådant värde som *avses* i första stycket och som tillhör staten gäller de bestämmelser som regeringen meddelar om statliga byggnadsminnen. Om ett statligt byggnadsminne övergår till *en* annan ägare än staten, *ska* det därmed utgöra ett byggnadsminne enligt denna lag.

Bestämmelserna i detta kapitel gäller inte en byggnad som är *fornlämning* eller kyrkobyggnad enligt denna lag.

21 §

Beslut enligt 1, 5 eller 6 § *skall tillämpas utan hinder av att talan förs mot beslutet*.

Beslut enligt 1, 5 och 6 §§ *gäller omedelbart*.

4 kap.

4 §

Om *Riksantikvarieämbetet* beslutar det, *skall bestämmelserna i 3 § om tillståndsprövning tillämpas också i fråga om en kyrkobyggnad eller en kyrkotomt som har tillkommit efter utgången av år 1939 och som är märklig genom sitt kulturhistoriska värde*.

Om *länsstyrelsen* beslutar det, *ska 3 § om tillståndsprövning tillämpas också i fråga om en kyrkobyggnad eller en kyrkotomt som har tillkommit efter utgången av år 1939 och som har ett högt kulturhistoriskt värde*.

14 §

Om *Riksantikvarieämbetet* beslutar det, *skall bestämmelserna i 13 § tillämpas också i fråga om en begravningsplats som tillkommit efter utgången av år 1939, om begravningsplatsen ligger invid en kyrkobyggnad som uppförts dessförinnan eller är märklig genom sitt kulturhistoriska värde.*

Om *länsstyrelsen* beslutar det, *ska 13 § tillämpas också i fråga om en begravningsplats som tillkommit efter utgången av år 1939, om begravningsplatsen ligger invid en kyrkobyggnad som uppförts dessförinnan eller har ett högt kulturhistoriskt värde.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2014.

2 Förslag till lag om ändring i miljöbalken

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 9 § miljöbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap.

9 §

Ett mark- eller vattenområde får förklaras som kulturresevat i syfte att bevara värdefulla kulturpräglade landskap. På ett sådant område *skall* bestämmelserna i 4–6 §§ tillämpas. Att det inom ett område finns en byggnad eller anläggning som är skyddad som byggnadsminne, kyrkligt kulturminne eller *fast* fornlämning enligt *lagen (1988:950) om kulturminnen m.m.* hindrar inte att området förklaras som kulturresevat.

Ett mark- eller vattenområde får förklaras som kulturresevat i syfte att bevara värdefulla kulturpräglade landskap. På ett sådant område *ska* bestämmelserna i 4–6 §§ tillämpas. Att det inom ett område finns en byggnad eller anläggning som är skyddad som byggnadsminne, kyrkligt kulturminne eller fornlämning enligt *kulturmiljölagen (1988:950)* hindrar inte att området förklaras som kulturresevat.

I fråga om beslut enligt denna paragraf gäller också 7 och 8 §§.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2014.

3 Förslag till lag om ändring i lagen (1918:163) med vissa bestämmelser om sjöfynd

Härigenom föreskrivs att 9 § lagen (1918:163) med vissa bestämmelser om sjöfynd¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 §²

Om vissa äldre sjöfynd finns bestämmelser i lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. Särskilda bestämmelser om hittegods finns i lagen (1938:121) om hittegods. Särskilda bestämmelser om sjunket eller ilandflutet virke finns i lagen (1919:426) om flottning i allmän flottled. Bestämmelser om ensamrätt till bärgning finns i lagen (1984:983) om ensamrätt till bärgning.

Bestämmelser om vissa äldre sjöfynd finns i kulturmiljölagen (1988:950). Särskilda bestämmelser om hittegods finns i lagen (1938:121) om hittegods. Särskilda bestämmelser om sjunket eller ilandflutet virke finns i lagen (1919:426) om flottning i allmän flottled. Bestämmelser om ensamrätt till bärgning finns i lagen (1984:983) om ensamrätt till bärgning.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2014.

¹ Lagen omtryckt 1984:984.

² Senaste lydelse 1988:951.

4 Förslag till lag om ändring i expropriationslagen (1972:719)

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 8 § expropriationslagen (1972:719) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

**2 kap.
8 §**

Expropriation får ske för att be-
vara *historiskt eller kultur-*
historiskt märklig bebyggelse eller
märklig fast fornlämning eller
bereda *erforderligt* utrymme där-
omkring.

Expropriation får ske för att be-
vara bebyggelse eller fornlämning
med ett högt historiskt eller
kulturhistoriskt värde eller bereda
tillräckligt utrymme däromkring.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2014.

5 Förslag till lag om ändring i lagen (1980:307) om skyldighet för utländska kärke att ställa säkerhet för rättegångskostnader

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (1980:307) om skyldighet för utländska kärke att ställa säkerhet för rättegångskostnader ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §¹

Säkerhet behöver inte ställas i

1. mål som handläggs enligt lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister,

2. mål och ärenden vid mark- och miljödomstol enligt

– jordabalken,

– 21 kap. 1 § första stycket 2 miljöbalken som är ansökningsmål eller 21 kap. 1 § första stycket 5 miljöbalken som avser ersättning vid ingripande av det allmänna,

– lagen (1933:269) om ägofred,

– lagen (1945:119) om stängsel-skyldighet för järnväg m.m.,

– fastighetsbildningslagen

(1970:988),

– rennäringslagen (1971:437),

– väglagen (1971:948),

– lagen (1971:1037) om ägande-rättsutredning och legalisering,

– lagen (1972:114) med anledning av konventionen den 9 februari 1972 mellan Sverige och Norge om renbetning,

– expropriationslagen

(1972:719),

– lagen (1973:1084) om avveckling av vissa godmanskap för delägare i skifteslag,

– ledningsrättslagen

(1973:1144),

– anläggningslagen (1973:1149),

– lagen (1973:1150) om förvaltning av samfälligheter,

2. mål och ärenden vid mark- och miljödomstol enligt

– jordabalken,

– 21 kap. 1 § första stycket 2 miljöbalken som är ansökningsmål eller 21 kap. 1 § första stycket 5 miljöbalken som avser ersättning vid ingripande av det allmänna,

– lagen (1933:269) om ägofred,

– lagen (1945:119) om stängsel-skyldighet för järnväg m.m.,

– fastighetsbildningslagen

(1970:988),

– rennäringslagen (1971:437),

– väglagen (1971:948),

– lagen (1971:1037) om ägande-rättsutredning och legalisering,

– lagen (1972:114) med anledning av konventionen den 9 februari 1972 mellan Sverige och Norge om renbetning,

– expropriationslagen

(1972:719),

– lagen (1973:1084) om avveckling av vissa godmanskap för delägare i skifteslag,

– ledningsrättslagen

(1973:1144),

– anläggningslagen (1973:1149),

– lagen (1973:1150) om förvaltning av samfälligheter,

¹ Senaste lydelse 2012:186.

- bostadsförvaltningslagen (1977:792),
 - lagen (1978:160) om vissa rörledningar,
 - jordförvärvslagen (1979:230),
 - skogsvårdslagen (1979:429),
 - lagen (1985:139) om ersättning för intrång i enskild fiskerätt,
 - lagen (1985:620) om vissa torvfyndigheter,
 - *lagen (1988:950) om kulturminnen m.m.*,
 - minerallagen (1991:45),
 - bostadsrättslagen (1991:614),
 - lagen (1995:1649) om byggande av järnväg,
 - ellagen (1997:857),
 - lagen (2004:875) om särskild förvaltning av vissa elektriska anläggningar,
 - naturgaslagen (2005:403), och
 - plan- och bygglagen (2010:900),
3. växel mål och checkmål,
4. mål som har tagits upp efter offentlig stämning, och
5. mål vid förvaltningsdomstol eller marknadsdomstolen.
- Säkerhet behöver inte heller ställas i annat fall om talan väcks genom genstämning.

- bostadsförvaltningslagen (1977:792),
- lagen (1978:160) om vissa rörledningar,
- jordförvärvslagen (1979:230),
- skogsvårdslagen (1979:429),
- lagen (1985:139) om ersättning för intrång i enskild fiskerätt,
- lagen (1985:620) om vissa torvfyndigheter,
- *kulturmiljölagen (1988:950)*,
- minerallagen (1991:45),
- bostadsrättslagen (1991:614),
- lagen (1995:1649) om byggande av järnväg,
- ellagen (1997:857),
- lagen (2004:875) om särskild förvaltning av vissa elektriska anläggningar,
- naturgaslagen (2005:403), och
- plan- och bygglagen (2010:900),

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2014.

6 Förslag till lag om ändring i lagen (1984:983) om ensamrätt till bärgning

Härigenom föreskrivs att 6 § lagen (1984:983) om ensamrätt till bärgning ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

För vissa *skeppsvrak* och vissa
föremål gäller bestämmelserna i
lagen (1988:950) om kulturminnen
m.m.

6 §¹

För vissa *fartyglämningar* och
vissa föremål gäller bestämmel-
serna i *kulturmiljölagen*
(1988:950).

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2014.

¹ Senaste lydelse 1988:952.

7 Förslag till lag om ändring i lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning

Härigenom föreskrivs att 6 § lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Denna lag tillämpas inte om saken gäller återlämnande enligt 6 eller 7 kap. *lagen (1988:950) om kulturminnen m.m.*

6 §¹

Denna lag tillämpas inte om saken gäller återlämnande enligt 6 eller 7 kap. *kulturmiljölagen (1988:950).*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2014.

¹ Senaste lydelse 2011:788.

8 Förslag till lag om ändring i begravningslagen (1990:1144)

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 37 § begravningslagen (1990:1144) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap.

37 §

Om en gravanordning har tillfallit upplåtaren och den är av kulturhistoriskt värde eller av något annat skäl bör bevaras för framtiden, *skall* upplåtaren om möjligt lämna kvar den på gravplatsen.

Om gravanordningen ändå måste föras bort från gravplatsen, *skall* den åter ställas upp inom begravningsplatsen eller på någon annan lämplig och därtill avsedd plats.

Ytterligare föreskrifter om hänsynen till *kulturminnesvårdens* intressen finns i *lagen (1988:950) om kulturminnen m.m.*

Om en gravanordning har tillfallit upplåtaren och den är av kulturhistoriskt värde eller av något annat skäl bör bevaras för framtiden, *ska* upplåtaren om möjligt lämna kvar den på gravplatsen.

Om gravanordningen ändå måste föras bort från gravplatsen, *ska* den åter ställas upp inom begravningsplatsen eller på någon annan lämplig och därtill avsedd plats.

Ytterligare föreskrifter om hänsynen till *kulturmiljöarbetets* intressen finns i *kulturmiljölagen (1988:950)*.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2014.

9 Förslag till lag om ändring i minerallagen (1991:45)

Häriigenom föreskrivs att 1 kap. 7 § och 8 kap. 1 § minerallagen (1991:45) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap. 7 §

Bestämmelser som berör verksamhet som avses i denna lag finns i miljöbalken, plan- och bygglagen (2010:900) och *lagen (1988:950) om kulturminnen m.m.*

Bestämmelser om rätt att förvärva och inneha eller på annat sätt ta befattning med kärnämne eller mineral med halt av sådant ämne finns även i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet. Bestämmelser om rätt i övrigt att bedriva verksamhet med strålning finns i strålskyddslagen (1988:220).

Bestämmelser som berör verksamhet som avses i denna lag finns i miljöbalken, plan- och bygglagen (2010:900) och *kulturmiljölagen (1988:950).*

8 kap. 1 §²

Ärenden om beviljande av undersökningstillstånd eller bearbetningskoncession prövas av bergmästaren, om inte annat följer av 2 §.

Bergmästaren får avgöra ärenden om beviljande av undersökningstillstånd utan att någon annan sakägare än sökanden haft tillfälle att yttra sig.

I ärenden om beviljande av bearbetningskoncession *skall* bergmästaren, *såvitt* gäller tillämpningen av 3, 4 och 6 kap. miljöbalken, samråda med länsstyrelsen i det eller de län där koncessionsområdet ligger. Länsstyrelsen får *därvid* besluta om *särskild* utredning enligt 2 kap. 11 § *lagen (1988:950) om kulturminnen m.m.*

I ärenden om beviljande av bearbetningskoncession *ska* bergmästaren, *när det* gäller tillämpningen av 3, 4 och 6 kap. miljöbalken, samråda med länsstyrelsen i det eller de län där koncessionsområdet ligger. Länsstyrelsen får *i dessa fall* besluta om *arkeologisk* utredning enligt 2 kap. 11 § *kulturmiljölagen (1988:950).*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2014.

¹ Senaste lydelse 2010:913.

² Senaste lydelse 2005:161.

10 Förslag till lag om ändring i arkivlagen (1990:782)

Härigenom föreskrivs att det i arkivlagen (1990:782) ska införas en ny paragraf, 17 §, samt närmast före 17 § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Särskilda arkivuppgifter för vissa kommunala arkivmyndigheter

17 §

Regeringen får meddela föreskrifter om att vissa kommunala arkivmyndigheter får fullgöra arkivuppgifter avseende handlingar från statliga myndigheter och sådana organ som står under tillsyn av den statliga arkivmyndigheten.

När en kommunal arkivmyndighet fullgör sådana uppgifter som avses i första stycket tillämpas denna lags bestämmelser om den statliga arkivmyndigheten. Detta gäller dock inte i fråga om tillsyn.

Den myndighet som regeringen bestämmer utövar tillsyn över kommunala arkivmyndigheter när de fullgör arkivuppgifter enligt första stycket.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2014.